

Vedtatte uttalelser fra fylkesårsmøtet i Trøndelag Arbeiderparti 2024

Innhold

En energipolitikk for framtida.....	3
Brillestøtte som treffer	4
Samferdsel.....	5
Forsvar	8
Beredskap.....	9
Foreldrepermisjon og rett til barnehageplass	9
Trygghet for arbeid, familie og fritid	10
Bruken av bemanningsbyrå og private tjenester må ned i offentlig sektor	12
Sosialdemokratisk boligpolitikk.....	12
Fritt Palestina	15
En rettferdig flyktningpolitikk.....	16
Skole.....	17
Videregående	18
Studentpolitikk.....	19
Et rettferdig, sosialt og økonomisk bærekraftig pensjonssystem	22
Forbedring av fosterforeldres vilkår	24
Veterinærordningen	25
Kommunalt inntektssystem for likeverdige tjenester	25
Ny landbruks- og matpolitikk	26
Klima og natur	28
Kommunale avgifter	30
Ressurskrevende tjenester	30
Støtte til parykk ved Alopecia Areta uavhengig av alder	31
Menn og likestilling.....	31
Helse	33

Psykisk helse	34
Vold i nære relasjoner	35
Fastlegesamarbeid	36
Sosialdemokratisk rusreform.....	36
Statlige arbeidsplasser.....	37
Losbordingspunkt - kostnadene ved bruk av los.....	38
Sikre fagarbeideren i barnehagene	39
Vår felles framtid	39
Digitalt utenforskap	41
Støtte til streikende Tesla-arbeidere.....	41
Bank-ID ved innlogging på sosiale medier	42
Utvidet barnetillegg	42
Havbruk til havs	42
Marin forsøpling og Mausund feltstasjon.....	43
Inntektssystemet - distriktstilskudd Nord-Norge.....	44
Inntektssystemet - Naturressurskommuner	44
En god og trygg alderdom.....	44
Besøksstrategi	46
Obligatorisk samfunnsplikt	46
Ukraina	47
Kommunal veteranplan	48
Utnytte kapasiteten i byggebransjen	48

En energipolitikk for framtida

Den energipolitiske uttalelsen fra årsmøtet i 2023 starter sånn:

«Norge har og skal ha full nasjonal råderett over kraftpolitikken. Vi bestemmer hva som skal bygges, og hvor det skal bygges. Tilgang til rikelig med ren og rimelig kraft skal komme industrien i hele landet til gode.

Slik formulerer Arbeiderpartiet vår kraftpolitikk på APs hjemmesider, og Trøndelag Arbeiderparti gir sin tilslutning til dette. I 2022 vedtok årsmøtet en lengre uttalelse "Strøm - et nasjonalt fellesgode". Der var et av kravene en større politisk styring over kraftmarkedet samt større satsing på nye energiformer og energieffektivisering. Trøndelag Arbeiderparti mener fortsatt vi har en krevende situasjon for å finne fremtidens løsninger som bidrar til industriutvikling og nye arbeidsplasser, samtidig som vi sikrer befolkning og næringsliv forutsigbare energipriser.»

Mye mer enn disse to avsnittene fra de siste to års uttalelser er fortsatt like aktuelle og kunne vært tatt med også i år. Dette viser at det er behov for å øke tempoet og å gå fra ord til handling. Samtidig må vi erkjenne at det er mange områder innenfor energipolitikken at tiltakene tar flere år å gjennomføre.

Da gasslagrene i Europa var på sitt laveste var det snakk om at EU ville se på måter å frikoble kraftprisen fra gassprisen. Det vil si gå bort fra såkalt marginalpris, der den «siste» og derfor dyreste kilowattimen i markedet bestemmer prisen på all strøm. Trøndelag Arbeiderparti har ingen tro på at dette blir innført i EU og at Norge selv må innføre regulatoriske grep for å kontrollere og stabilisere kraftprisene her hjemme.

Energikommisjonens rapport fra 2023 som fikk navnet «Mer av alt, raskere» og konkluderer med at Norge trenger 60 TWh mer strøm innen 2030 for å nå utviklingsmålene. 20 TWh skal dekkes inn ved energiøkonomisering og 40TWh skal være ny produksjon. NHO og LOs rapport «Kraftløftet» støtter opp om dette. Hvis vi ikke kommer i gang med å bygge mer kraftproduksjon raskt styrer vi mot underskudd innen få år, også i Trøndelag.

Ingen av rapportene fokuserer spesielt på kjernekraft som en løsning på kort eller mellomlang sikt. Det påpekes at kjernekraft krever oppbygging av kompetanse, utvikling av teknologi, store investeringer, løsninger på avfallsproblemet, store og ikke minst lange reguleringsprosesser.

Alt dette er riktig, og nettopp derfor er det viktig å komme i gang med disse prosessene i parallelle løp for å være godt rustet for det langsiktige behovet stadig flere mener vil komme. Å ta en defensiv posisjon her vil gjøre at vi mister mange år med utvikling dersom det ventede behovet blir en realitet.

Erkjennelsen av at våre kraft- og nettressurser er begrenset har truffet oss med full tyngde. Vi har for første gang en situasjon i Norge der det er mange flere som ønsker å koble til nytt - eller øke sitt forbruk enn det er kapasitet til. Nye prosjekter må derfor stå i kø for å få tillatelse til å knytte seg til nettet. I dag plasseres disse i kø ut fra søknadstidspunkt og modenhet på tiltaket. Trøndelag Arbeiderparti mener at vi bør prioritere strengere når vi skal fordele knappe ressurser. Vi går derfor inn for at det bør innføres ytterligere kriterier for tilknytning. Nye kriterier bør hensynta eksisterende næring, miljømessige fordeler, antall varige norske arbeidsplasser og norsk verdiskaping. For offshore-næringen må det stilles rekkefølgekrav om egen strømproduksjon, før tilknytning til fastlandsstrøm kan tillates. Det må snarest etableres dialog med bransjen for å

utrede om det er mulig å utsette idriftsettelse av pågående prosjekter inntil ny kraftproduksjon er på plass.

Investeringen i ny vannkraft er altfor lave. Det som ofte kalles arvesølvet vårt, er i ferd med å forvitne på grunn av at våre offentlig eide vannkraftverk har blitt «utbyttmaskiner» for å klare å balansere stadig strammere budsjetter i kommunene. At kommune Norge nærmest er avhengige av høy kraftpris, mens privatkunder og næringsliv sliter er et paradoks som storsamfunnet må bidra sterkt til å løse. Samtidig må vi tørre å utfordre verneforskriften for vassssdrag, spesielt der det vil gi dobbel gevinst i form av flom- og rassikring.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Øke tempoet i utviklingen av nytt strømnnett gjennom raskere planprosesser
- Øke investeringene i ny kraftproduksjon innenfor alle tilgjengelige teknologier og prioritere tiltakene med lavest konsekvenser for klima- og natur først.
- Innføre bedre incentiver for investeringer og oppgradering av vannkraft
- Ta større kontroll over prissettingen og utenlandshandelen på kraft.
- Prioritere eksisterende næring, miljømessige fordeler, antall varige norske arbeidsplasser og norsk verdiskaping når nytt kraftforbruk skal tildeles
- Innføre rekkefølgekrav om nok utslippsfri egenproduksjon av strøm for alle framtidige elektrifiseringsprosjekter på sokkelen sånn at fastlandstilkobling ikke gir nettoforbruk av landbasert kraft.
- Starte et systematisk arbeid for tidlige planprosesser og kunnskapsheving innenfor kjernekraft
- Sørge for at så mye som mulig av ny kraftproduksjon skal være offentlig eid
- Utvikle strømtøtteordningen og andre ordninger på en måte som premierer energieffektivisering
- Kommunene skal fortsatt ha vetorett i vindkraftsaker
- Be om at den planlagte elektrifiseringen av olje- og gassaktivitetene på Midt-norsk sokkel via overføringskabler fra land stanses.

Brillestøtte som treffer

Brillestøtten ble gjeninnført av Arbeiderpartiet etter at de borgerlige fjernet den forrige støtteordningen. Dette er en støtte som treffer de som har minst i pengeboken. Støtten varierer i dag fra 800 kr til 5165 avhengig av styrke og skjeling. Brillestøtten treffer ikke de med abonnement på briller. De med abonnement har som regel behov for å bytte briller flere ganger i året på grunn av varierende syn gjennom året. Slik regelverket er utformet i dag, er det ikke lagt opp til at du kan kombinere abonnement med støtte fra NAV. Ordningen er utformet for å gi støtte ved kjøp av briller. NAV må derfor ha dokumentasjon på den faktiske og totale kostnaden for den konkrete brillen som det søkes støtte for.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At ordningen også omfatter abonnement på en egnet måte slik at den treffer den mest sårbare gruppen bedre.
- At ordningen skal gjelde til og med 20 år.

Samferdsel

Vei

I Trøndelag har vi over 6000 km fylkesvei, 4000 km kommunal vei og nesten 800 km riks-/Europavei. Disse veiene binder grender med byer, kommuner med kommuner, Trøndelag med resten av landet og Norge med Sverige. De er helt avgjørende for at næringslivet skal få fraktet varene sine, at folk skal komme seg på jobb og at barn skal føle seg trygge på vei til skolen.

Vei i et beredskapsperspektiv

Russlands fullskala invasjon av Ukraina i februar 2022 har gjort at store deler av Europa har måtte tenke nytt rundt egen beredskap. For Norges del har også Sveriges inntreden i NATO i begynnelsen av mars 2024 gjort Trøndelag til en kritisk region for NATOs forsvarsevne i nordlige Europa. Trøndelag Arbeiderparti forventer at E14 tas inn i ny NTP for å gjøre den i stand til å håndtere den allerede økte trafikken i tillegg til å knytte sammen Sverige med Norskehavet. Også den høyst nødvendige utbedringen av fv30 må ses på i denne sammenhengen.

Vedlikeholdsetterslep

Etter at staten overførte ansvaret for store deler av det norske veinettet til fylkeskommunene har etterslepet på disse veiene økt år for år. I Trøndelag er dette etterslepet estimert til 8 mrd norske kroner. Det betyr at store deler av veinettet i Trøndelag er av en standard som vesentlig øker faren for trafikkulykker og gjør innbyggerne utrygge. Fylkeskommunen alene vil aldri makte å ta igjen et slikt etterslep og det er en forventning fra Trøndelag Arbeiderparti om at staten tar en betydelig del av ansvaret for finansieringen av dette.

Bompenger

Prinsippet om at bilistene som bruker veien betaler for den er i utgangspunktet godt. Problemet oppstår når stadig dyrere vegprosjekter skal finansieres av et mindre antall bilførere. Dette gjør at det per definisjon blir dyrere for folk i distriktet å få ny veg, enn de i byen. Kollektivtransport er gjerne heller ikke et alternativ i disse områdene. Det må derfor finnes alternativer til bompengefinansiering. Vegprising ville heller ikke løst dette problemet. Staten er nødt til å ta en større del av regninga, spesielt for vegprosjekter som utgjør eneste reisemåte for lokalbefolkningen.

E6/Nye veier

Nye Veier AS ble opprettet av Solberg- regjeringen i 2015 med mål om å effektivisere veiutbyggingsprosjekter og få mer igjen for pengene. Nye Veier fikk selv vurdere rekkefølge og prioritering av prosjektporteføljen sin. Dette skjedde samtidig som flere andre statlige virksomheter også ble oppsplittet i effektiviseringsens navn. Trøndelag Arbeiderparti mener Statens vegvesen, gitt de samme forutsetningene, kunne løst de samme oppgavene.

I 2018 inngikk Nye Veier avtale med entreprenøren Acciona om bygging av ny E6 Ranheim - Værnes med en planlagt åpning av ny vei i 2025. Sommeren 2023 ble Nye Veier og Acciona enige om å avslutte kontrakten og prosjektet ble sendt ut på anbud på nytt i desember 2023. Flere lokale beslutningstakere og innbyggere har opplevd å ikke bli lyttet til i prosessen og skepsisen til prosjektet toppet seg med raset i Stavsjøfjelltunnelen som satte en stopper for Accionas utbygging.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At staten skal forplikte seg til en vesentlig finansiering av det fylkeskommunale vedlikeholdsetterslepet. Det bør vedtas et mål for når etterslepet skal være tatt igjen.
- At staten tar et større ansvar for finansieringen av fylkesvegprosjekter som utgjør eneste reelle transportvei og hvor kollektivtilbudet er utilstrekkelig
- At det skal åpnes for 40-års nedbetalingstid for ferjeavløsningsprosjekter.
- At E14 prioriteres i ny NTP.
- Nye veier innlemmes i Statens Vegvesen.
- At fv30 vurderes som beredskapsvei i forbindelse med Sveriges inntog i NATO.
- Kreve å få framlagt en framdriftsplan og en dato for ferdigstillelse av prosjektet Ny E6 Ranheim - Værnes. Saken skal granskes og finansieringen vil også inngå i denne granskingen.

Kollektiv

Jernbane

Under regjeringen Solberg ble den norske jernbanesektoren splittet opp i om lag 25 ulie selskaper, etater, direktorater og foretak som må samarbeide for at den norske jernbanen skal gå på skinner. Det har ført til mer byråkrati og dårligere samhandling. Arbeiderpartiet mener det norske togtilbudet og de ansattes rettigheter blir bedre ivaretatt om denne oppsplittingen reverseres.

Jernbanen har et enormt uforløst potensial i Trøndelag. Det ligger store muligheter til å knytte fylket vårt tettere sammen ved å få hyppigere avganger, kortere reisetid og lavere pris. Arbeiderpartiet vil jobbe for at toget blir den foretrukne pendlermetoden mellom de store regionsentrene våre. Da må Trønderbanen og Rørosbanen elektrifiseres og vi må få halvtimesavganger på Trønderbanen. Store deler av Trøndelag opplever også at toget utkonkurreres på pris av de fleste andre transportalternativer. Trøndelag Arbeiderparti vil jobbe for å senke billettprisene på Trønderbanen.

Buss

Bussens rolle er ulik i og utenfor miljøpakkeområdet. I Stor- Trondheim er målet at bussen skal utkonkurrere bilen. Det vil aldri kunne være målet i distriktet. Likevel skal alle ha tilgang til et offentlig kollektivtilbud uansett hvor i Trøndelag du bor, til en overkommelig pris. Det er bra for lommeboka og det er bra for klima.

I 2028/2029 er det oppstart av nye bussanbud i Trøndelag, både i og utenfor miljøpakken.

Arbeiderpartiets utgangspunkt er at vi må levere et bedre tilbud enn det vi gjør i dag. Det kommer til å kreve at vi tør å tenke nytt. I regionbussanbudet må det legges til rette for mer fleksibilitet, mer bestillingstransport og færre store, tomme busser som kjører til faste tidspunkter. Samtidig som det må opprettholdes et godt basistilbud.

Bussen i Trøndelag er for dyr og i 2024 har vi den dyreste periodebilletten i Norge. For mange utgjør dette en økonomisk terskel som tvinger dem til å velge andre løsninger. Samtidig er det mange som er avhengig av bussen som nå opplever at økonomien blir trangere. Derfor vil Trøndelag Arbeiderparti halvere prisen på periodebilletten både i og utenfor miljøpakken.

Mobilitetsløsninger

Hele det offentlige kollektivtilbudet må knyttes bedre sammen. Morgendagens mobilitetssystem kommer til å bestå av mange ulike transportmetoder. Brukernes opplevelse av dette systemet må oppleves så helhetlig som mulig og planleggingen av reisen må kunne gjøres fra startsted til sluttsted uten å måtte forholde seg til mange ulike tilbydere, apper og billetter.

Flytilbudet

For enkelte deler av Trøndelag er flytilbudet en helt sentral del av kollektivtilbudet. I 2024 trer nye avtaler om FOT- ruter i kraft. Trøndelag Arbeiderparti er godt fornøyd med at regjeringen har levert nattparkering for fly på Røros og halvering av maksprisene, men det er viktig at reduserte priser ikke går på bekostning av kvaliteten i tilbudet. Blant annet i Nærøysund og Namsos er det avgjørende at dette tilbudet tilpasses det voksende næringslivets behov.

Trøndelag Arbeiderparti er også godt fornøyd med at staten tar utgiftene knyttet til flytilbud ved Ørland lufthavn. Pr i dag er dette finansiert over forsvarsbudsjettet. Når denne finansiering utgår om 3 år er det viktig at lovnaden om overføringen til FOT- rute blir gjennomført.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Halvere prisen på ATBs periodebilletter i hele Trøndelag.
- At nattbussavgangene tilpasses utelivets åpningstider og går fra endeplass til endeplass.
- Planlegge elektrifiseringen av Trønderbanen til Steinkjer og at to tog i timen er på plass innen 2027.
- At oppsplittingen av den norske jernbanemodellen reverseres.
- Jobbe for reduserte priser på Trønderbanen.
- Si nei til Heggstadmoen/Heimdal som ny hovedgodsterminal for Trondheim.
- At nytt regionbussanbud fra 2028/2029 i skal legge opp til et mer fleksibelt tilbud med økt bruk av bestillingstransport.
- Jobbe for at det nye "hjem for en 50- lapp"- tilbudet legger til rette for reiser på tvers av kommuner.
- At elever som bor på hybel i forbindelse med skolegang skal få tilbud om gratis bussreise tur/retur hjemmet en gang i uken.

- At det i inngåelse av nye avtaler knyttet til FOT- ruter tas hensyn til lokale behov for avgangstider.
- Utvide ordningen med bildeling inkludert i periodebilletten.
- Inkludere tilgang til bysykler i periodebilletten hos ATB og senke prisene på bysykler generelt.
- Innføre periodekort som følger studiesemestrene.
- At prisene på togbilletter skal samkjøres med ATBs soneprissystem.
- Følge opp elektrifiseringen av Røros- og Solørbanen.

Forsvar

Trøndelag er Luftforsvarets kompetansetriangel med Luftkrigsskolen i Trondheim, Luftforsvarets skolesenter på Værnes, og Ørland flystasjon. NTNU er en viktig kunnskapsleverandør på teknologiområdet for Luftforsvaret, og Trondheim har også andre viktige og relevante aktører.

Luftforsvaret har store utfordringer med å rekruttere og beholde tilstrekkelig flyteknisk personell som bla fører til reduserte muligheter til viktig trening. For å bedre situasjonen ble det sist høst startet en flyfaglinje ved Fosen videregående skole og det etableres nå en flyingeniørutdanning ved NTNU.

I nord har vi store landområder med lav befolkningstetthet. I NATO har Norge, Sverige og Finland felles utfordringer og behov for å trene og øve sammen og behov for å sikre at ulike typer materiell er godt integrert.

Luftforsvaret ser etter nye lokaliteter til sitt luftoperasjonssenter som skal være tilpasset NATO-struktur. De har ambisjoner om å gjøre dette til et nordisk operasjonssenter. Det ligger et stort og spennende potensial i skjæringspunktet mellom Luftforsvarets operative avdelinger og utdanningsinstitusjoner, sivile utdanningsinstitusjoner og næringslivet.

- Vi må oppfylle NATOs mål om 2% av BNP til forsvaret
- Vi mener Trondheim og Trøndelag bør vurderes som lokasjon for et felles nordisk operasjonssenter for Luftforsvaret og det må lokaliseres en to-stjernes general i Trøndelag.
- Vi mener det må bygges opp et enda sterkere luftmaktfaglig kompetansesenter ved Luftforsvarets kompetansetriangel.
- Vi vil at Trøndelag blir NATO Nord sitt senter for luftmakt, med et nytt NATO-akademi (NATO Nordic Air Force Academy).
- Vi vil jobbe for at forsvaret får kompetanse og ressurser til å bli en fullverdig høringsinstans for relevante sivile utbygginger som er strategisk viktig for forsvarevnen. Dette gjelder for eksempel utbygging av vei-infrastruktur og havneområder.
- Vi må legge til rette for gode yrkesliv i forsvaret i Trøndelag med gode karrierestiger, gode boforhold og gode pendlermuligheter mellom lokasjoner

- Vi støtter at alle må avtjene 1. års obligatorisk tjeneste for landet

Beredskap

Norge har nettopp vært gjennom en pandemi. Erfaringene fra covid19 må tas med videre inn i beredskapsarbeidet for alle tenkelige hendelser som kan oppstå i fremtiden.

Klimaet endrer seg. I Norge må vi skjerpe beredskapen for styrtregn, jordskred, stormflo og hetebølger. Vi må gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser for alle tenkelige scenario, og følge opp med konkrete tiltak for å begrense skadevirkningen av akutte klimarelaterte hendelser når behovet avdekkes.

Privatpersoner, bedrifter og offentlige virksomheter lever i et stadig mer digitalt samfunn. Dette gjør oss som samfunn sårbare for datainnbrudd, hacking, digital svindel, cyberangrep og spionasje. Slike hendelser utløser behov for beredskap i seg selv, men påvirker også hvordan man planlegger for beredskap for andre potensielle hendelser. Det er viktig at vi har stort og kontinuerlig fokus på denne utfordringen og at vi har god beredskap i tilfelle det verste skulle skje. Sikkerhetssituasjonen i Trondheim, Trøndelag og Norge har endret seg betraktelig på kort tid.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At kommunene må ha oppdaterte planer for beredskap i en krisesituasjon.
- Etablere flere tilfluktsrom
- jobbe for å re-etablere viktige beredskapslager, kontrollerte produksjonslinjer og forsyningskjeder.

Foreldrepermisjon og rett til barnehageplass

Skal vi leve i et samfunn som skal ha som mål om å være fullstendig likestilt, må man tørre å ta modige valg. I dag er det dessverre en sterk ujevn fordeling over hvem som tar ut ulønnet permisjon blant foreldre. Det er som oftest mor. Da er det vår jobb som sosialdemokrater og bygge systemer som river ned slike skiller.

Barn som fyller ett år senest innen utgangen av august det året man søker om barnehageplass, har etter søknad rett til å få plass fra august. Fyller barnet ett år i september, oktober eller november har det rett til å få plass i barnehagen innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år. Barn født i desember, januar, februar, mars, april, mai, juni og juli må vente hhv 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 og 1 måneder etter de er fylt ett år- for å ha rett til barnehageplass.

Når foreldre er ferdige med sin 80 % eller 100 % foreldrepermisjon – må de ha mulighet til å vende tilbake til arbeidslivet eller utdanning. Dette helt uavhengig av om barnet fyller ett år i februar eller oktober. Dersom vi bidrar til å gjøre overgangen fra permisjon til arbeidslivet vanskelig – vil det gjøre det mindre attraktivt å få flere barn, og det kan bidra til at yngre mennesker, særlig kvinner, blir mindre attraktive i arbeidsmarkedet. Dette er forskjeller vi må viske bort.

Nå blir det innført redusert makspris i barnehagene, og en forlengelse av foreldrepermisjon kan bli aktuelt – og for mange er dette veldig kjærkommet. Vi mener imidlertid at man bør bruke penger på økt grunnbemanning i barnehage, og mulighet for rullerende opptak i barnehager. Det vil være et veldig viktig tilskudd til lommeboka for småbarnsforeldre – at de ikke trenger å gå flere måneder i ulønnet permisjon. Samtidig vil økt grunnbemanning gi enda bedre kvalitet i barnehagene – noe som også kan gjøre rekruttering til barnehageyrket enklere.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Øke grunnbemanning i barnehage for å sikre mulighet for rullerende opptak
- At barn skal ha rett til barnehage når foreldrene er ferdig med foreldrepermisjon og skal tilbake til arbeidslivet eller utdanning.
- Avvikle kontantstøtten for barn mellom 18 og 24 måneder.
- Øke foreldrepermisjonstiden til 14 måneder.
- At fødselspermisjonen på 3 uker skal gjelde for begge foreldrene.
- At arbeidsgivere må legge bedre til rette for at menn skal ha omsorgsansvar.
- Øke barnetrygden.

Trygghet for arbeid, familie og fritid

Arbeid til alle vil alltid være Arbeiderpartiets hovedprioritet, og aldri har det vært flere i arbeid i Norge enn akkurat nå. Samtidig står over 100 000 unge utenfor det ordinære arbeidslivet. Derfor må vi skape et enda mer inkluderende arbeidsliv, som utnytter den arbeidskraftsreserven som finnes i samfunnet. Dette er bra for samfunnsøkonomien og for den enkelte. Derfor vil Arbeiderpartiet alltid søke løsninger som bidrar til et ryddig, organisert arbeidsliv – og alltid kjempe imot løsninger som fører til fragmentering av arbeidslivet og lavere organisasjonsgrad.

Vi opplever i dag en økende mangel på kunnskap om arbeidsgiverrollen, noe som kan skape unødvendig uro blant ansatte. Dette skyldes ofte uvitenhet og mangel på kunnskap om lov- og avtaleverk. Derfor bør det være et krav at nye næringsdrivende kan dokumentere kompetanse på dette området ved oppstart. Økt kompetanse kan i mange tilfeller bidra til et bedre arbeidsmiljø og en bedre arbeidshverdag for arbeidstakerne

For at alle skal oppleve et anstendig arbeidsliv der flere skal klare å stå lengre i arbeid, må man redusere risikoen for slitasje på muskel- og skjelettsystemet. Innenfor flere kvinneorienterte yrker har tilgangen på arbeidstøy og sko vært en utfordring, særlig i offentlig sektor. Sko må betraktes som nødvendig arbeidstøy for alle ansatte som må bevege seg mye på hardt underlag, der hele eller deler av arbeidsdagen foregår utendørs, eller det er fare for spredning av sykdommer. Dette er en god investering i arbeidstakernes helse.

Den teknologiske utviklingen vi ser starten på i dag med bruk av kunstig intelligens (KI), vil påvirke våre arbeidsplasser og kan utfordre skillet mellom arbeid og fritid. Det er viktig at arbeidstakerne får opplæring og medbestemmelse i bruken av de nye digitale verktøy, for å sikre opprettholdelse av kompetanse, og et tydelig skille mellom jobb og fritid.

I dag bruker mange familier av sine feriedager gjennom året, for å dekke inn dager der barnehagen er stengt, for eksempel ved planleggingsdager. Vi mener arbeidstakerne må sikres en rett til permisjon på slike dager. Dette kan gi familiene større mulighet til å ta ut ferie i fellesskap.

Vi må ha et arbeids- og samfunnsliv som tar vare på mennesker i alle livsfaser og virker sosialt utjevne. Alderspensjon fra folketrygden må også innrettes slik at den utjevner sosiale forskjeller både i økonomi og levealder.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Videreutvikle ungdomsgarantien og følge opp med økte rammer, slik at de som står i fare for å havne utenfor arbeidslivet får tett og lengre oppfølging.
- Gi bedre, kvalitetssikret og personlig veiledning til elever i ungdomsskolen rundt valg av videre studie i videregående opplæring og muligheter og forventninger fra arbeidslivet.
- Styrke samarbeidet mellom NAV, barnevernet og oppfølgingstjenesten for å sikre rask, hensiktsmessig og effektiv hjelp, oppfølging og veiledning til unge
- Øke satsingen på kvalifiserende tiltak for folk som står utenfor arbeidslivet.
- Øke satsingen på samarbeid mellom næringslivet og utdanningsinstitusjonene for å skape flere praksisplasser.
- Oppfordre til et mangfoldig arbeidsmarked, med fokus på likestilling og inkludering.
- At alle kommuner må ha en handlingsplan med konkrete tiltak med mål om å hindre ungt utenforskap.
- Oppfordre til at en større andel av lønnsdannelsen skjer gjennom kronetillegg. Dette vil redusere forskjellene og bedre verdsetter hele laget i arbeidslivet.
- Øke fagforeningsfradraget.
- Gjennomføre en oppvekstreform som reduserer egenbetalingen i barnehage med mål om gratis barnehage på sikt.
- Gi rett til permisjon for en forelder eller foresatt dersom barnehagen har stengt.
- Lovfeste «retten til å logge av» for å sikre et tydelig skille mellom jobb og fritid.
- Styrke ansattes medbestemmelse i digitaliseringsprosesser og sikre nødvendig kompetanse for å ta i bruk digitale løsninger.
- Påse at norske lønns- og arbeidsvilkår overholdes ved etablering av virksomheter basert på digitale plattformer.
- At alle med 100 % uføretrygd skal kunne tjene inntil 1 G. Dette er en økning fra dagens 0,4 G.
- At det utredes hvorvidt personer som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP) bør ha mulighet til å tjene 1 G før avkortning.
- At pensjonen justeres i takt med gjennomsnitt av pris og lønnsvekst og at det i tillegg utbetales et årlig kronetillegg for å heve minstepensjonen.
- At økningen i trygden skal følge inflasjonen og de faktiske levekostnadene.
- Heve de laveste sosialhjelpssatsene.
- Arbeide for at arbeidsgivers lovpålagte pensjonsinnskudd (OTP) i privat sektor økes til minst 4%.
- Økte bevilgninger til veldedige organisasjoner som deler ut matvarer mer enn det som er budsjettert for i 2024.

Bruken av bemanningsbyrå og private tjenester må ned i offentlig sektor

Fra 1. april 2023 ble regelverket for innleie strammet inn, men det er fortsatt en utbredt praksis å leie inn arbeidere i mange av våre kommuner i Trøndelag. Selv om noe innleie kan være berettiget, er det vanskelig å forstå at omfanget av innleie som enkelte kommuner benytter seg av, er sunt og bærekraftig for de som ønsker å etablere seg og jobbe på lang sikt.

I noen kommuner fører dette til at nyutdannede og deltidsansatte skyves til side. Dette resulterer i en kostbar konsekvens der turnover blant helsepersonell øker, og verdifull kompetanse går tapt for våre kommuner og innbyggere. Disse må nøye seg med kontinuerlig usikker omsorg, levert av 30-60 nye personer som kommer innom hver uke. Selv om de innleide har kompetanse, handler det om kontinuitet, tillit og troverdighet overfor våre innbyggere, som dessverre må forholde seg til stadig nye ansikter og utrygghet rundt tjenestene.

Trøndelag Arbeiderparti vil øke tempoet på arbeidet med å begrense bruken av innleie av private helse- og sosialtjenester, samt i oppvekstsektoren. Det er også viktig å stoppe etableringen av private utenlandske investorer som underminerer velferdstjenestene samtidig som de tjener milliarder. Dette koster kommunene, fylkene og Norge milliarder hvert år, penger som ikke går tilbake til vårt velferdssystem.

Sosialdemokratisk boligpolitikk

“I det moderne samfunn er det visse områder hvor det drives privat næringsdrift, og andre områder hvor det ikke lenger drives privat næringsdrift, eller hvor den er under avvikling, og jeg for mitt vedkommende godtar ikke som et område for privat næringsdrift det å eie andre menneskers hjem.”

Trygve Bratteli, tidligere statsminister og leder i Arbeiderpartiet

En viktig forutsetning for arbeiderpartiet er at bolig skal være et sted man bor, ikke et investeringsobjekt. Retten til et sted å bo er en grunnleggende menneskerettighet, men dette kan ikke overlates til markedet alene. Det er fellesskapets oppgave å sikre at alle har like muligheter til å komme seg inn på boligmarkedet og rett på et anstendig sted å bo.

Når forskjellene i samfunnet øker, øker de ikke bare mellom fattig og rik. Forskjellene øker også mellom by og land, og innad i byene eller lokalsamfunnene våre. Det er forskjeller som Arbeiderpartiet ikke kan akseptere. Arbeiderpartiets boligpolitikk må gjøre det mulig å bo og flytte i hele landet, enten man ønsker å flytte hjemmefra for første gang, bosette seg i etableringsfasen, eller bli gammel i en tilpasset bolig. Det er vår oppgave som sosialdemokrater

å kjempe for en boligpolitikk som sikrer retten til et anstendig sted å bo gjennom hele livet og for hele landet.

Trøndelag Arbeiderparti vil at det skal være lettere å komme inn på boligmarkedet for alle, uavhengig av inntekt eller foreldres inntekt. Derfor må vi finne sosialdemokratiske løsninger for boligmarkedet som gjør det enklere for de som har minst å komme inn på boligmarkedet.

Husbankens skal benyttes som en boligsosial aktør og rammene må utvides slik at de som mangler egenkapital får mulighet til å kjøpe bolig, både gjennom startlån med gode rammevilkår, oppkjøp av etablererboliger og støtte til «leie til eie»-ordninger.

Alle skal kunne eie sitt eget hjem, men det må også være trygt og rimelig å leie. Vi må i større grad sørge for at leietakers rettigheter blir ivaretatt, og at vi har et profesjonalisert, rettferdig og forutsigbart leiemarked.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Styrke bevilgningen til husbanken og styrke dem som en boligsosial aktør
- Etablere en ordning der Husbanken bidrar med en eierandel i boliger tilsvarende egenkapitalkravet til låntakere som har betalingsevne, men ikke har nok egenkapital.
- Opprette en nasjonal boligplan som tar for seg boligbehov i hele landet, Husbankens rolle og muligheten for en ikke-kommersiell boligsektor.
- Prioritere startlån med gode rammevilkår til unge og barnefamilier, og som et verktøy til å få folk fra å leie bolig til å eie bolig.
- Opprette en egen ordning for finansiering av bolig og tilskudd til utbedring for seniorer.
- Styrke bostøtten for husholdninger med lave inntekter og høye bostgifter.
- Innføre en ny husleielov med styrket oppsigelsesvern og bedre beskyttelse mot ulovlige leieøkninger.
- At Stortinget gjennomfører nødvendige lovendringer slik at det mulig å innføre differensiert eiendomsskatt mellom primærbolig og fritidsbolig.

Tredje boligsektor og kommunale boliger.

Det er essensielt at kommunene arbeider mer og bedre med å sikre variert og robust botilbud for mennesker som sliter med rusavhengighet og andre psykiske helseproblemer. I tillegg er det viktig å sikre forutsigbare rammer og trygghet for leietakerne. Dette kan blant annet oppnås ved at kommunene tilrettelegger for at de som leier kommunale boliger i fremtiden skal kunne eie sin egen bolig, gjennom en «leie-til-eie» ordning.

I møte med et økende antall mennesker med behov for kommunale boliger er det også nødvendig med økte statlige tilskudd til utbygging av flere kommunale boliger. Alle burde ha muligheten til å eie egen bolig, og derfor må vi sikre et fremtidsorientert, trygt og robust kommunalt boligtilbud i hele landet.

En bolig skal først og fremst være et hjem, og ikke et spekulasjonsobjekt. Derfor ønsker Trøndelag Arbeiderparti å bygge opp en tredje boligsektor som fungerer som et alternativ til den kommersielle og den kommunale boligsektoren. Dette gjør vi ved å sørge for en større andel ideelle og offentlige utleiery.

Historisk sett har Norge hatt en stor grad av selvbygging. Det er mulig å bygge boliger som koster mindre enn de som bygges i dag, og ved å støtte opp om en sterk tredje boligsektor gjør vi det mulig å bygge billigere boliger gjennom robuste bygge fellesskap.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- Gi kommunene muligheten til å regulere for sosial boligbygging, samt klargjøre flere tomter for sosial boligbygging selv, gjennom kjøp og salg av tomter
- Stille krav om at minst 20 prosent av boliger i et utbyggingsprosjekt skal være ikke-kommersielle, etter modell fra «almennboliger» i Danmark.
- Lovregulere ikke-kommersielle boligorganisasjoner etter modell fra den danske loven om «almennboliger».
- Gjeninnføre tilskuddet til kommunale utleieboliger i kommunene.
- Gi statlige tilskudd gjennom Husbanken til å bygge opp en tredje boligsektor.
- Bygge flere boliger for mennesker som sliter med rus og andre psykiske helseproblemer.
- Oppfordre kommuner til å tilrettelegge for at de som leier kommunale boliger på sikt skal kunne eie boligen sin, såkalt «leie-til-eie».
- Opprette kommunale tomteselskap som kan frigjøre tomter for kommunale boliger og fremme sosial boligbygging.
- Øke statlige tilskudd til bygging av kommunale boliger.
- Sikre mer trygghet og forutsigbarhet for leietakere av kommunale boliger.

Bokvalitet og bærekraft

Om vi skal sikre at bolig blir et velferdsgode for alle, må vi bygge flere boliger. Samtidig må vi sørge for at boliger blir bygd bærekraftig, slik at vi ikke belaster miljøet. Vi har stort klimautslipp å hente ved å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser, rive færre bygg og mer ombruk av materialer. I tillegg mener Trøndelag Arbeiderparti at vi bør satse mer på energieffektivisering og bygge flere plusshus som produserer mer energi enn de bruker. Vi er også nødt til å ha fokus på bokvalitet. Vår løsning til utfordringene i boligpolitikken kan ikke være å begrense førstegangskjøpere og vanskeligstilte til små boliger og trange boforhold.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Innføre en nasjonal leilighetsnorm som sier at det ikke skal bygges boliger på under 35 kvadratmeter.
- Gi mer midler til Enova for å energieffektivisere eksisterende bygg.
- Velge løsninger og byggevarer som gir lave utslipp i et livsløpsperspektiv.
- Ombruke flere materialer i restaureringsprosjekt og i nybygg.
- Sette krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser.
- Satse mer på plusshus, altså bygninger som produserer mer energi enn de bruker, også for boliger.
- Understreke viktigheten av universell utforming.

Studentboliger

- Fjerne eiendomsskatt på studentboliger.
- At det skal strebes mot at alle nye studentboliger skal være nullutslipps- eller plussbygg.
- At alle nye studentboliger skal bygges på utslippsfrie byggeplasser.

- Studentenes bo- og pendlebehov må være en del av byplanleggingsprosesser.
- Ha et tilstrekkelig antall universelt utformede studentboliger.
- Definere studentboliger som et eget arealformål i Plan- og bygningsloven.
- Øke tilskuddsrammen for studentboliger.
- At kommunen og fylkeskommunen skal tilrettelegge for en effektiv og enklere prosess for studentboligbygging.
- Innføre en ordning så leietakere kan få hjelp med opplysninger og juridisk veiledning rundt sine rettigheter.

Fritt Palestina

Israel-Palestina-konflikten er en av verdens lengstvarende konflikter, og helt siden FNs delingsplan fra 1947 har vi sett at Israel gjennom blokader, ulovlige bosetninger, krig og økonomiske sanksjoner har okkupert flere og flere palestinske områder. Dette frarøver palestinernes rett til frihet og er nødt til å opphøre. Ikke-voldelig motstand har preget den palestinske frihetskampen, og Arbeiderpartiet står i solidaritet med den ikke-voldelige frihetsbevegelsen i Palestina.

Både israelere og palestinere har rett til å leve et liv i trygghet, uten krig og terror. Verdenssamfunnet er nødt til å stille opp, og det må tas kollektivt og internasjonalt ansvar for å få på plass en våpenhvile umiddelbart, og vi er nødt til å intensivere arbeidet for en varig fredsløsning.

Arbeiderpartiet fordømmer terrorangrepene utført av Hamas mot Israel 7. oktober. Siden da har vi sett grusomme bilder fra Gazastripen, og tusenvis av sivile er drept, hvorav halvparten er barn. Israel utfører folkerettsbrudd og krigsforbrytelser mot palestinerne på Gaza. Trøndelag Arbeiderparti krever umiddelbar våpenhvile, at blokaden oppheves slik at hjelp slipper fram, og at Norge påtar seg en internasjonal lederrolle for å sikre en varig fredsløsning.

Kampen for et fritt Palestina fortsetter, og Norge må derfor anerkjenne Palestina som en egen stat. Trøndelag Arbeiderparti mener at ingen skal kunne tjene penger på en folkerettsstridig okkupasjon, og Norge kan ikke støtte folkerettsbrudd ved å importere varer fra okkupert palestinsk område eller handle med leverandører som medvirker til brudd på menneskerettighetene og folkeretten.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At Norge skal anerkjenne Palestina som en selvstendig stat.
- At Norge ikke skal handle varer eller tjenester produsert på ulovlig okkupert område eller fra selskaper som direkte eller indirekte medvirker til å opprettholde ulovlig okkupasjon.
- At Norge skal gjennomføre økonomisk og kulturell boikott av Israel inntil en reell fredsavtale legger til grunn en tostatsløsning med et fritt, sammenhengende og selvstendig Palestina forekommer.

- Innføre 29. november, FNs Internasjonale solidaritetsdag for palestinerne, som flaggdag for alle kommuner i Trøndelag.
- Være en tydelig stemme for at okkupasjonen opphører og blokaden oppheves.
- At Norge skal innføre sanksjoner mot Israel.
- At Norge skal arbeide for en internasjonal boikott av Israel.
- At etikkrådet trekker oljefondet ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd, og selskaper som er under etterforskning for folkerettsbrudd, forbrytelser mot menneskeheten og/eller folkemord.

En rettferdig flyktningpolitikk

I dag tar Arbeiderpartiet til orde for å skille mellom flyktninger som har fått beskyttelsesbehov etter FNs flyktningkonvensjon og EUs menneskerettighetskonvensjon. Dette skaper et A- og B-lag blant flyktninger, selv om beskyttelsesbehovene deres er akkurat de samme. I Sverige og Danmark, som i senere tid har formalisert dette skillet, har krigsflyktninger fått betydelig færre rettigheter. Begge landene har enten blitt dømt i den europeiske menneskerettighetsdomstolen eller har en dom gående.

Arbeiderpartiet har vært blant de sterkeste forkjemperne for å gi flyktninger som har beskyttelsesbehov, de samme rettighetene og mulighetene når de får opphold i Norge. I 2016 dannet vi et flertall for å overkjøre Høyre- og FrP-regjeringen som prøvde å skille flyktningene i A- og B-lag. Å forskjellsbehandle flyktningene og gi, blant annet krigsflyktninger, færre muligheter til opphold og familiegjenforening, bryter med våre menneskerettslige prinsipper og forpliktelser. Blant annet retten til familieliv i henhold til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8. FN er tydelige på at begge grupper flyktninger har likt beskyttelsesbehov, og skal ha de samme rettighetene for familiegjenforening. Det store flertallet av landene i Europa følger FNs linje.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Sidestille beskyttelsesbehovet for flyktninger som oppfyller vilkårene i EUs flyktningkonvensjon med flyktninger som oppfyller vilkårene i FNs flyktningkonvensjon.
- Flyktninger med beskyttelsesbehov skal ha like rettigheter og muligheter.
- Retten til familieliv og tilgang til familiegjenforening skal stå sterkt i familiegjenforeningspolitikken i Norge i henhold til Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8.
- Særlig beskytte barns rett til familieliv i henhold til FNs barnekonvensjon.

Skole

Arbeiderpartiets mål er at alle barn og unge skal få en god og trygg oppvekst, med en skolegang hvor de opplever læring, mestring og trivsel som gir de muligheten til å klare seg i livet.

Praktisk skole

De siste årene har skolen blitt stadig mer teoritung. Denne trenden ønsker vi å snu, og vi trenger en skole hvor man kan lære med både hodet og hendene. Arbeiderpartiet ønsker derfor en mer praktisk skole, med et trygt, inkluderende og læringsfremmende skolemiljø. Skal vi lykkes med dette må vi ha mer praktisk læring i alle fag og vi må ha flere timer i praktisk-estetiske fag. Vi må bygge skoler som er laget for variert og praktisk læring og vi må ha utstyr å lære og leke med.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Lage en nasjonal strategi for å øke bruken av praktisk læring i alle fag, og vurdere hvordan praktisk læring kan fremmed og vektlegges i kompetansemål, vurdering og eksamensformer.
- Øke andelen kvalifiserte lærere innen de praktiske og estetiske fagene.
- Legge til rette for at alle skoler har tilgang til skaperverksted, sløydsal, og tilsvarende læringsarenaer.
- Sette kommunene i stand til å gjennomføre utsyrløft i grunnskolen.
- Innføre flere timer i praktiske -og estetiske fag.
- Jobbe for å få flere yrkesfaglærere med fagbrev inn i ungdomsskolen og mellomtrinnet, og legge til rette for et bedre samarbeid mellom arbeidsliv og skole.
- Legge til rette for skolehager hvor elever lærer kunsten, og får oppleve gleden, av å dyrke sin egen mat.

Øke ressursene for tidlig innsats i skole og barnehage

Det må settes av flere ressurser til tidlig innsats for å fange opp barn og unge som står i fare for å falle utenfor skole og samfunn. Utenforskap er en økende utfordring i samfunnet. Mange barn, ungdommer og unge voksne står helt utenfor skole og arbeid. Dette medfører at de også opplever sosiale utfordringer i andre deler av samfunnet.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Jobbe aktivt for å øke ressursene til tidlig innsats i skole og barnehage.

Heldagsskole

Trøndelag Arbeiderparti ønsker en mer helhetlig skolehverdag, og mener det er på tide å innføre heldagsskole for 1.-4. trinn. Dette vil være et viktig løft for skolen, og det vil gi rom for en variert og engasjerende skolehverdag som veksler mellom læring og lek, leksehjelp og fysisk aktivitet. Samtidig må alle sikres et godt skolemåltid i løpet, med næring som legger til rette for læring.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Innføre heldagsskole for 1.-4. trinn med gratis skolemat med innfasing fra de minste trinnene.

Teknologi i skolen

Økt skjermbruk utfordrer elevenes konsentrasjon, det bør innføres klare retningslinjer for skjermbruk i norsk skole. Samtidig må det tas hensyn til at skjermer også er verdifulle ressurser for å gjøre undervisningen mer engasjerende, og det trengs en balansert tilnærming som gir lærere muligheten til å tilpasse undervisningen etter behov.

Kunstig intelligens er det nyeste digitale hjelpemiddelet i norsk skole. Det er viktig at den norske fellesskolen henger med i samfunnsutviklingen for å best forberede elevene på det livet som venter dem, men det må gjøres på en god og trygg måte.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Øke støtten til innkjøp av bøker i skolen for mer og bedre lesing.
- Utvikle og innføre tydelige retningslinjer for skjermbruk i skolen som understreker pedagogisk begrunnelse for bruk.
- Sikre kunnskapsbasert, kildekritisk, hensiktsmessig og etisk bruk av kunstig intelligens som hjelpemiddel til læring i den norske fellesskolen.
- Forby mobilbruk i grunnskolen som ikke er pedagogisk-faglig begrunnet.
- Arbeide for og sikre at KI benyttet i den norske fellesskolen respekterer og opprettholder norske og europeiske standarder og lover rundt personvern og åndsverk.

Grunnskolelærerutdanning

Søkertallene til grunnskolelærerutdanningen faller år etter år, og dette er en trend vi må få snudd. Med dagens femårige utdanningsløp, går det med mye tid til forsknings- og skrivearbeid som ikke nødvendigvis styrker praktiske lærerferdigheter. Mye av den nødvendige fagkunnskapen er dekket etter tre år, og de resterende to årene kan virke overflødige for å utvikle kvalifiserte lærere. Det bør heller legges til rette for flere praksisperioder. En justering av utdanningsløpet kan potensielt gjøre yrket mer attraktivt og tilgjengelig for flere.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Utrede 3-årig grunnskolelærerutdanning.
- Etablere flere desentraliserte studieplasser for grunnskolelærerutdanningen.

Videregående

Videregående opplæring skal gi ungdommen vår yrkeskompetansen eller studieforberedelsen de trenger, og alle skal få et tilbud som gir gode muligheter videre i livet. Trøndelag Arbeiderparti har som mål at alle elever skal fullføre videregående opplæring, og vi skal sørge for at ingen ramler ut av fellesskapet gjennom en skole som ser hver enkelt.

Fraværsgrensa

I 2016 innførte Høyre en urettferdig og rigid fraværsgrense som ikke ivaretar de svakeste elevene. Vi frykter disse elevene vil rammes hardest og presses ut av skolen med dagens ordning. Målet med fellesskolen er at alle skal ha like muligheter til å lykkes. Dette innebærer at alle skal kunne fullføre skolegangen sin. En flat grense på ti prosent tar ikke hensyn til hvordan elever faktisk gjør det i faget. Derfor er det viktig at faglærere har en aktiv vurdering av hver enkelt elev og har lov til å sette karakter, uavhengig av hvor høyt fravær en elev har. Vi trenger tydeligere regler for nærvær i skolen, og en tillitsbasert ordning hvor foreldre og elever skal kunne dokumentere sykefravær selv, slik at fastlegene avlastes.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Fjerne dagens urettferdige fraværsgrense.
- Gjøre endringer i fraværreglene som øker fleksibiliteten i gjennomføringen og tar flere elever gjennom videregående opplæring.
- Vi må fortsette ordningen med rett til fri ved dokumentert fravær for velferdsgrunner, religiøse grunner, politisk arbeid og idretts- og kulturarrangement på nasjonalt eller internasjonalt nivå.
- At all praktisk og teoretisk obligatorisk kjøreopplæring, inkludert oppkjøring, skal være dokumentert fravær og gi rett til fri.
- Innføre en egenmeldingsordning der elever kan dokumentere sitt eget sykefravær. For elever under 18 år skal foresatte kunne dokumentere sykefravær. Elever har rett til 10 dager fravær med egenmelding per skoleår og sykefravær lengre enn tre dager må dokumenteres med legeerklæring.
- Fortsette ordningen med at man kan stryke ti hele dager fra vitnemålet dersom det er dokumentert fravær.

En solidarisk russetid

Russetiden skal være en feiring for alle, men i dag preges russetiden av kommersielle aktører, gruppepress og kjøpepress, og utenforskap og ekskludering. Når foreldre og skolen har trukket seg unna, har markedskreftene fått herje. Trøndelag Arbeiderparti mener det må legges til rette for en tryggere og mer inkluderende russetid.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Legge til rette for at russefeiringen avholdes etter eksamen.
- Sørge for at fylkeskommunen og kommunen bidrar til å etablere russecamper i hele fylket, som skal sikre en god og trygg feiring for alle.
- Etablere et "fylkeskommunalt russestyre" for å samle russerne i Trøndelag.
- Sette av en fylkeskommunal pott som russestyrene kan søke for å gjennomføre inkluderingstiltak.

Studentpolitikk

Studentøkonomi

Prinsippet om lik rett til utdanning har vært viktig i Norge og for Arbeiderpartiet lenge. Uavhengig av hvor man kommer fra og størrelsen på foreldrenes lommebok, skal alle ha muligheten til å ta

en utdanning. Arbeiderpartiet har gjennomført en historisk økning av studiestøtten allerede. Likevel ser vi at høye leie- og strømpriser, kombinert med lave stipender, gjør at flere sliter med å få endene til å møtes. Derfor mener Trøndelag Arbeiderparti at studiestøtten må økes og knyttes til grunnbeløpet i folketrygden.

Under praksisperioder jobber studenter fulltid. Det gjør at man ikke har tid, kapasitet eller ressurser til å kunne jobbe i en deltidsjobb ved siden av. Frem til studiestøtten utvides slik at studenter ikke trenger å jobbe ved siden av studiene, vil Trøndelag Arbeiderparti derfor at stipendet for studenter økes i praksisperioder for å kompensere for den manglende muligheten til å arbeide ved siden av studiene.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At studenter ved studier med praksisperioder skal få økt stipend i praksisperioden for å kompensere for den manglende muligheten til å arbeide ved siden av studiene.
- Knytte studiestøtten til grunnbeløpet med mål om å øke studiestøtten til 2,0 G.

Studentboliger og det private leiemarkedet

For å sikre gode studentbyer, trengs det mange og gode studentboliger. Slik sikres studentene en god standard og et trygt leieforhold til en rimelig penge. I tillegg har studentboliger en prisdempende effekt på resten av markedet.

Mange studenter ender også opp på det private markedet. Her opplever flere dårlige boforhold, med mangel på vedlikehold og utilstrekkelige sikkerhetsforhold. Som leietaker er studenter ofte i en sårbar situasjon, og derfor må leietakers rettigheter styrkes gjennom endringer i husleieloven. Det bør også komme på plass en sertifiseringsordning for boliger og utleiere.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Legger til rette for 20% dekningsgrad av studentboliger.
- Øke tilskuddsrammen for studentboliger.
- Bevilge midler for å bygge minst 3000 studentboliger i året.
- Styrke leietakers rettigheter gjennom endringer i husleieloven,
- Utrede en merkeordning for utleiere som kvalitetssikrer både bolig og utleier.
- At kommuner skal tilrettelegge for en effektiv og enklere prosess for studentboligbygging.

Studieavgift for internasjonale studenter

Prinsippet om lik rett til utdanning blir også utfordret av innføringen av studieavgift for internasjonale studenter. Studieavgiften har ført til en betydelig nedgang i antallet internasjonale studenter, og i en tid preget av økende polarisering og redusert demokratisk forståelse, er behovet for internasjonalt samarbeid enda større enn før. Studieavgiften sender feil signaler og bør fjernes for å sikre globalt samarbeid, slik at vi igjen sikrer utdanning for alle.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Fjerne innføringen av studieavgift for internasjonale studenter.

Opptak til høyere utdanning

Dagens opptakssystem til høyere utdanning fører til at mange bruker lang tid på å komme i gang med studiene. Mange av poenggrensene er blitt kunstig høye, og flere ser seg derfor nødt til å ta opp fag etter videregående for å komme inn på det studiet man ønsker. Det at mange kommer sent i gang med studiene fører til store samfunnsøkonomiske kostnader, og Trøndelag Arbeiderparti ønsker derfor å endre hele systemet for opptak til høyere utdanning.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Vil at vi har karakterkvote på 80 prosent av studieplassene, og at de resterende 20 prosentene settes av til en opptaksprøve.
- Fjerne særskilte karakterkrav i enkelte studieretninger.
- Kun beholde tilleggspoeng for realfag og militær- og sivil tjeneste.
- Erstatte kjønnspoeng med kjønnskvotering.

Studenthelse

Alle har rett på et likeverdig helsetilbud uavhengig av bosted og økonomisk status. Studenter som har psykiske og fysiske helseutfordringer, må ha tilgang til lavterskeltilbud og øvrig helsetilbud på lik linje med resten av befolkningen.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Innføre gratis hjemmetest for klamydia i alle studentkommuner.
- At det skal tilbys gratis prevensjon til studenter opp til 26 år.
- Utrede hvordan studenter kan få bedre tilgang til gode allmennlegetjenester der de studerer. Alternative organisasjonsformer med tilsvarende offentlig finansiering som ved fastlegeordningen, må vurderes.
- At det skal gis bedre informasjon om tilgjengelige helsetjenester til nye studenter.
- At det skal bevilges mer støtte til Studentskipnadens helsetilbud og at Studentsamskipnadens helsetilbud styrkes.
- At det skal legges frem en egen studenthelsemelding i Stortinget.

Styrke studentenes rettssikkerhet

Den siste tiden har det vært økt fokus på fuskesaker blant studenter. Mange har blitt urettmessig utestengt før full behandling av saken, og ulike definisjoner av fusk mellom utdanningsinstitusjoner fører til forskjellsbehandling. Studenter møter også strengere krav og konsekvenser enn det akademikere gjør, og problematikken rundt selvplagiering og mangelen på klare definisjoner har ført til omgjorte dommer. Det er derfor viktig å få på plass tydeligere regler.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Sikre at studenter fortsatt kan studere i påvente av avgjørelse i fuskesaker.

- At regjeringen og Stortinget i samarbeid med universitetene utarbeider et felles sett med regler for hva som defineres som fusk, og at såkalt selvplagiat får et eget sett med regler.
- At det gjøres forskjell på mindre overtramp og åpenbare forsøk på fusk.

Et rettferdig, sosialt og økonomisk bærekraftig pensjonssystem

Trøndelag Arbeiderpartis mål er en god og rettferdig pensjon med et pensjonssystem som sikrer økonomisk trygghet for alle når man ikke lenger kan jobbe.

Pensjonssystemet er en bærebjelke i den norske velferdsstaten, og må utformes og utvikles på en måte som er bærekraftig og rettferdig for både nåværende og framtidige generasjoner. Da trenger vi et pensjonssystem og arbeidsliv som stimulerer til at folk står lenger i arbeid i takt med at vi lever stadig lenger og er friske lenger. Samtidig må vi forhindre at personer som ikke kan stå i arbeid frem til pensjonsalder, for eksempel som følge av sykdom, blir pensjonstapere. Det er store forskjeller blant pensjonister knyttet til både helse og økonomi, noe vi ønsker å motvirke gjennom en aktiv omfordelingspolitikk. For Trøndelag Arbeiderparti er det spesielt viktig å sikre levekårene til de med lavest pensjon. Derfor må pensjonssystemet virke omfordelende og bidra til et mer likestilt og rettferdig samfunn.

Pensjonssystemet må løpende utvikles for å ivareta den sosiale og økonomiske bærekraften for både nåværende og kommende generasjoner. I dag er det fire yrkesaktive per pensjonist og i 2060 vil det kun være to yrkesaktive per pensjonist. Med et mer krevende økonomisk handlingsrom fremover, har det vært riktig med de endringene i pensjonssystemet som kom gjennom reformen i 2011.

Et bærekraftig system krever at man jevnlig evaluerer regelverket og at eventuelle endringer gjøres i lys av grundige vurderinger.

Allerede da pensjonsreformen ble vedtatt så vi en utfordring tilknyttet overgangen fra uførepensjon til alderspensjon. De første 10 årene etter reformen hadde vi derfor et skjermingsfradrag for de uføre, for å forhindre urimelig tap som følge av levealdersjusteringen. I 2020 ble dette fradraget fjernet av Solberg-regjeringen, og dersom det ikke gjøres endringer vil det innebære at personer som ikke kan velge å stå lenger i jobb, likevel straffes som om de velger å slutte i jobb tidlig. Dette mener Trøndelag Arbeiderparti er urettferdig og uforenelig med den norske modellen.

Parallelt med omleggingen av den offentlige alderspensjonen, ble avtalefestet pensjon (AFP) i privat sektor lagt om til et livsvarig tillegg til alderspensjonen fra folketrygden. AFP-beløpet før 2011 var normalt noe høyere enn uføretrygden, som også bidro til å dempe bruken av uføretrygd. Flere av de som vurderer tidligpensjon har ikke nødvendigvis krav på uføretrygd, men er slitne etter et langt yrkesaktivt liv og føler seg ikke i stand til å fortsette i arbeidslivet. «Sliterordningen», etablert i tariffoppgjøret i 2018 mellom LO, YS og NHO, sikret et viktig tillegg til alderspensjon for de som tok ut tidligpensjon fra folketrygden og AFP i privat sektor før fylte 65 år.

Trøndelag Arbeiderparti mener at det må en sliterordning på plass for å sikre nåværende og kommende generasjoner, som ikke har helse til å fortsette i arbeidslivet, økonomisk trygghet. Det er også viktig å sikre et nivå på minstepensjonen som det er mulig å leve av. Mange pensjonister i Norge har det godt. Andelen eldre som lever i fattigdom har omtrent halvert seg de siste 25 årene og Norge ligger på fjerdeplass blant OECD-landene når det gjelder å ha færrest eldre som lever under fattigdomsgrensa. Likevel er det fortsatt for mange pensjonister med dårlig økonomi.

Dagens regjering fremmet før jula 2023 en stortingsmelding som innebærer å innføre et varig skjermingstillegg for uføre, styrket årlig regulering av minstenivåene samt at det skal utformes en egen ordning i folketrygden for sliterne i arbeidslivet. I tillegg til dette legges det opp til at det samlede pensjonssystemet skal gjennomgås helhetlig hvert tiende år. Neste revisjon bør inneholde en større forenklingsjobb av regelverket. En forenkling vil gjøre det lettere for folk å forstå pensjonssystemet. Det vil kunne bidra til å øke oppslutningen om pensjonssystemet og heve nivået på den offentlige debatten. Forenklinger er også nødvendig for å gjøre det lettere for folk å administrere egen pensjon.

Pensjonssystemet består av flere elementer der folketrygden er den helt klart viktigste. Folketrygden er også sosialt omfordelende og utjevner. Det neste elementet i pensjonssystemet er tjenstepensjonen. Med pensjonsreformen i 2011 ble det innført lovfestet rett for alle til en tjenstepensjon betalt av arbeidsgiver og da Arbeiderpartiet vant valget i 2021 ble denne forbedret for å sikre at alle skulle ha opptjening fra første krone. Men fortsatt er det store forskjeller i hvor gode tjenstepensjonsordninger folk har. Det er også en utfordring at stadig flere har en tjenstepensjon som ikke er livsvarig, men ofte bare utbetales i ti år. For å sikre et bærekraftig og rettferdig pensjonssystem må man legge til rette for et forbedret system for tjenstepensjoner.

Det tredje elementet i pensjonssystemet er egen sparing. I et sosialdemokratisk perspektiv handler dette om å eie egen bolig. Bolig, enten gjennom leie eller betjening av boliglån, er den største enkeltutgiften for vanlige folk. Muligheten til å eie egen bolig og være gjeldsfri når man blir pensjonist er avgjørende for en god alderdom. Det trengs en sosial boligpolitikk som gjør det mulig for flere å eie egen bolig.

Etterlattepensjon

Regjeringen Solberg vedtok mot Arbeiderpartiets stemmer i 2020 at gjenlevendepensjon og overgangsstønad skal avvikles og erstattes av en tidsbegrenset omstillingsstønad fra 1. januar 2024. Ordningen med å innvilge gjenlevendetillegg og/eller gjenlevendefordeler til uføretrygd og alderspensjon skulle også fases ut. Dessverre så har ikke vår regjering omgjort denne endringen.

Trøndelag Arbeiderparti mener det ville være mer hensiktsmessig å innføre en gradvis overgangsordning i stedet for å implementere endringene i gjenlevendepensjonen fra 2024 på én gang. Det vil gi den eldste del av befolkningen tid til å tilpasse seg endringene og sikre en jevnere overgangsperiode. I tillegg kan det være hensiktsmessig å se på styrking av andre trygdeordninger som kan kompensere for tapet av gjenlevendepensjon.

De sosiale ulikhetene mellom pensjonister påvirkes også av skattesystemet. Mens pensjonssystemets hovedoppgave er å sikre en forsvarlig pensjon, skal skattesystemet sikre en forsvarlig omfordeling av disse inntektene. Pensjon skattlegges gjennomgående lavere enn

lønn. Det betyr at høye pensjoner også skattlegges relativt lavt sammenlignet med høye lønnsinntekter. Torvik-utvalget anbefalte nylig å øke skattene på høye pensjoner, noe som kan redusere ulikheten mellom pensjonister og øke det økonomiske handlingsrommet.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Støtte endringer som gjør dagens system mer sosialt bærekraftig, samtidig som man ivaretar pensjonssystemets økonomiske bærekraft.
- At det innføres en form for skjermingsfradrag for uføre slik at uføre ikke får dårligere utvikling i sine pensjoner enn yrkesaktive.
- Videreføre levealdersjusteringen slik den er i dag.
- Jobbe for at sliterne i arbeidslivet skal sikres en anstendig pensjon.
- At minste pensjonsnivå justeres i takt med lønnsutviklingen.
- At aldersgrensene knyttet til ulike velferdsytelser økes i takt med aldersgrensene for pensjonsuttak.
- At eventuelle endringer i pensjonssystemet for å oppnå sosial og økonomisk bærekraft koordineres med eventuelle endringer i skattesystemet
- At det til neste revisjon av pensjonssystemet gjøres et større arbeid med å forenkle systemet
- At det skal foretas en lovendring som sier at alle bedrifter må benytte a-meldingen som grunnlag for registrering av pensjonsdata, og med det sikre at arbeidstakere får sin rettmessige pensjonssparing.
- At pensjonssystemet endres slik at de som velger eller har valgt å stå i arbeid utover normal pensjonsalder sikres den samme tjenstepensjonen som de som går av ved normal pensjonsalder.

Forbedring av fosterforeldres vilkår

Ved å bli fosterhjem tar fosterforeldrene på seg en veldig viktig oppgave på vegne av velferdsstaten Norge. Fosterforeldre tar på seg et ansvar og en rolle som den trygge voksne for barn og unge som dessverre ikke kan få tilstrekkelig med trygghet og omsorg hos sine biologiske foreldre. I mange tilfeller er det slik at fosterforeldrene kan være i vanlig jobb og at familien ordner seg som de aller fleste andre familier. Men i noen tilfeller finner barnevernstjenesten i kommunen at det er behov for forsterkning av fosterhjemmet, dvs at en eller begge foreldrene frikjøpes helt eller delvis fra sin ordinære jobb for å være mere hjemme.

Når fosterforeldre frikjøpes er dette gjennom en oppdragsavtale. Det innebærer at fosterforeldre blir regnet som oppdragstaker eller frilanser etter folketrygdloven, og ikke som arbeidstaker. Dette har stor betydning for hvilke retter fosterforeldre har etter lovverket.

Den kanskje største konsekvensen av å være oppdragstaker er at frikjøpet kun gir pensjonsopptjening etter folketrygden. Som oppdragstaker og i praksis selvstendig næringsdrivende ytes ikke tjenstepensjon, med mindre man selv ikke sørger for innbetaling til en privat pensjonsordning. Det er noe de færreste sørger for siden årsaken til frikjøpet og styrking av fosterhjemmet ofte ikke gir rom for ha dette i tankene og ordne med det, samt at det

har en økonomisk side. Ved frikjøp i stor grad og over mange år kan dette gi et stort pensjonstap.

En annen utfordring er at kompensasjonen for frikjøpet har et tak i forhold til hvor høy lønn som kan kompenseres. Det er viktig at dette taket er satt såpass høyt slik at de fleste som tar på seg oppdrag som fosterhjem ikke opplever at de taper på dette. Slik taket ligger nå kan det være at man av økonomiske hensyn avgjør hvilken av fosterforeldrene som går inn i frikjøpet. Med tanke på at det fortsatt dessverre er slik at kvinner fortsatt tjener mindre enn menn, så blir det dermed ofte slik at det blir fostermor som blir hjemme som en følge av frikjøpet, og som dermed også blir den som oftest treffes av pensjonstapet.

I Norge er det en økende utfordring å rekruttere fosterhjem, og en forbedring av fosterhjemmenes vilkår vil kunne være positivt for å forbedre denne situasjonen.

Trøndelag Arbeiderparti vil at:

- Det ses på hvordan fosterforeldre i forbindelse med forsterkning av fosterhjemmet kan gis tjenstepensjon på lik linje med lønnsinntakere.
- Det ses på om taket for kompensasjon i forbindelse med frikjøp av fosterforeldre kan økes for å unngå at kjønn blir en faktor i forhold til hvem som skal gå inn i frikjøpet.

Veterinærordningen

Dagens veterinærordning med kommunal vaktordning er en utfordring for kommunene, i tillegg til at vi vet demografien vil øke utfordringene fremover. Dette gjør det nødvendig med en gjennomgang av dagens ordning for å bli mer fremtidsrettet og bærekraftig. Det må sees på hvem som skal ha ansvar for ordningen, hvilke tjenester som skal ligge i en slik ordning, økonomiske og geografiske rammer.

Forslag til vedtak:

- Trøndelag Arbeiderparti ber om at det gjennomføres en evaluering av dagens kommunale vaktordning for veterinærer med utgangspunkt i å sikre en bærekraftig, langsiktig ordning som hensyntar både dyrevelferd og en fornuftig og effektiv organisering.

Kommunalt inntektssystem for likeverdige tjenester

Inntektssystemet.

Det er bred enighet om at forskjellene mellom kommunenes økonomiske forutsetninger og utfordringer er betydelige og påvirker kommunenes evne til å levere likeverdige tjenester til innbyggerne. For å sikre alle innbyggere tilgang på grunnleggende offentlige tjenester av god kvalitet, uavhengig av kommunens geografiske eller økonomiske situasjon, er det nødvendig å

se på hvordan det eksisterende inntektssystemet kan justeres for å bidra til større likhet og rettferdighet.

Før vedtak om nytt inntektssystem for kommunene vedtas, må det foreligge en grundig gjennomgang og revisjon av dagens utjevningsmekanismer innenfor kommunenes inntektssystem. Målet er å forbedre måten disse mekanismene fungerer på for å sikre en mer rettferdig fordeling av midler basert på objektive kriterier som eksempelvis innbyggertall, geografi, demografi, og sosioøkonomiske forhold.

Minsteinntektsgarantien for kommunene må heves for å sikre at alle kommuner har tilstrekkelige midler til å dekke grunnleggende tjenester og at forskjellene mellom kommunenes evne til å levere disse reduseres betydelig.

Ny landbruks- og matpolitikk

Trøndelag Arbeiderparti mener at det norske landbruket står midt oppi en svært viktig verdikamp, hvor jordbruksressursene samles på stadig færre hender. Det norske landbruket leverer på viktige samfunnsoppdrag: å produsere trygg og sunn mat, kulturlandskap, løsning på klima- og miljøutfordringene globalt, bygge totalberedskap, samt katalysere næringsaktivitet i det norske samfunnet. Dette må det gis større anerkjennelse for.

Selvforsyning er målet og inntektsjevnstilling er det fremste virkemiddelet. Skal vi lykkes i å øke norsk selvforsyning må det gjøres mer lønnsomt å dyrke planter i Norge som mat til folk eller fôr til dyr. For å unngå overproduksjon må stimuleringen av importerte fôrvarer tas ned. Vi må ta grep for å redusere vår importavhengighet og utnytte ressursene i det norske jordbruket enda bedre.

Økonomisk trygghet er en forutsetning for å oppnå en desentralisert og variert bruksstruktur. Gårdbrukernes årsverksberegning må være lik resten av arbeidslivet der unger og kårfolks arbeidsinnsats ikke medregnes som gratisarbeid. For å få et reelt sammenlikningsgrunnlag for inntektsutviklingen i jordbruket må inntekten måles på nivå, og ikke justeres med et normeringskrav. Ærlige tall er en forutsetning for å bygge tillitt og optimisme i den lønnsomhetskrisen landbruket står i.

Virkemiddelpolitikken som føres i dagens landbrukspolitikken gir ikke de resultater som ønsket i forbindelse med å øke selvforsyningsgraden og å ta jordressursene i hele landet i bruk. 13,3% av norsk landbruksareal, tilsvarende 1,6 millioner dekar er ikke i bruk i dag. Kun 3% av Norges landareal er dyrket mark, men hele 45 % av landarealet er godt beite som er velegnet til produksjon av både melk og sunt og godt kjøtt.

Derfor er det viktig å sikre både matjord og beiter mot nedbygging, og at vi rekrutterer folk til å holde jordressursene i hevd. Tilgangen til utmarksbeitene må sikres gjennom en forsvarlig rovviltpolitikk og en helhetlig arealpolitikk som ivaretar beitearealet.

Skal vi rekruttere til næringa må lønnsomheten i landbruket opp. Gryttenrapporten, NOU2022:14, viste at bonden ikke tjener penger på landbruket, men på å arbeide utenom gården. Det er ikke bærekraftig og tar ikke godt nok vare på humankapitalen i næringa. Nye effektivitetskrav bidrar til å holde lønnsomheten nede og at gårdsbruk legges ned hver eneste dag.

Vi blir flere mennesker og flere munnar å mette både i Norge og i verden ellers. Arbeiderpartiet mener at vi i solidaritet med resten av verden må øke landbruksproduksjonen i Norge i takt med befolkningsutviklingen.

Styrking av importvernet er viktig for konkurranseforholdet opp imot import. Det er også av det vesentligste for å sikre like norske lønns- og arbeidsvilkår for den innleide arbeidskraften som jordbruket benytter seg av, og i enkelte produksjoner er helt avhengig av. Et veldig viktig poeng her er at det ikke er tollsatser som bestemmer prisen på varene i butikkhyllene. Det er det handelen, dagligvarekjedene selv som gjør.

Den geopolitiske verdenssituasjonen, og spesielt krigen i Europa, gjør at vi må ta spesielt ansvar og bygge ut totalberedskapen i Norge. Dette innebærer at staten tar initiativ til en rask gjenetablering av beredskapslagre for korn. I møte med et mer omskiftelig klima som vil medføre større avlingsvariasjon fra år til år er dette spesielt viktig.

Det må føres en politikk som snur denne utviklinga og det må utredes hvordan makt- og ressursforholdene i landbruket kan fordeles bedre mellom de store matvarekjedene og produsentene.

En forutsigbar og aktiv rovviltforvaltning er et vesentlig rammevilkår for beitenæringen. Dagens § 17 i Naturmangfoldloven gir ikke tilstrekkelig beskyttelse i forbindelse med saker hvor nødverge påberopes. Fjerning av nødvergeretten har gitt store utfordringer for beitebrukere og deres mulighet for å kunne bruke utmarka som en ressurs.

Hver fjerde handlepose med mat blir kastet. Matsvinn er et kjempeproblem og Norge er forpliktet gjennom FNs bærekraftsmål til å redusere matsvinnet med 50% innen 2050. Matsentraler er viktige bidrag til at matsvinnet likevel kan få en samfunnsmessig nytteverdi, gjennom reduksjon av matkasting og som tiltak mot fattigdom.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- kreve økonomisk trygghet for norske jordbrukere gjennom å sikre sunn driftsøkonomi.
- at inntektsmålet for jordbruket gradvis trappes opp til å basere seg på likt antall timer per årsverk uten dagens normeringskrav.
- umiddelbart starte arbeidet med å lage en plan som ser sammenhengen mellom inntektsjevnstilling og målet om å nå 50 % sjølforsyning innen 2027.

- at matproduksjon i et evighetsperspektiv gjøres mer lønnsomt enn å bygge ned matjorda.
- at staten oppretter beredskapslagre av korn i Norge.
- øke verdiskapningen basert på fotosyntesen, norske jordressurser og aktivt beitebruk.
- føre en landbrukspolitikk basert på: et styrka importvern, eiendomslovgivning, markedsregulering, og jordbruksavtalen.
- at lav antibiotikabruk, mattrygghet og dyrevelferd skal fortsette å være gode konkurransefortrinn.
- ha en aktiv rovviltforvaltning og sikre nødvergeretten slik at beitebrukere kan verne sine dyr på utmarksbeite.
- styrke matsentralene og arbeide for å redusere matsvinn.
- Styrke velferdsordningene og prioritere bondens psykiske helse

Klima og natur

For Arbeiderpartiet er det ikke et alternativ å ikke nå klimamålene våre. Menneskeskapte klimaendringer og tap av natur er vår tids største utfordring, og derfor trenger vi en klimapolitikk som kutter utslipp og skaper jobber på en rettferdig måte.

Mineraler til det grønne skiftet

Verden står overfor en enorm energiomstilling med et økende behov for mineraler. Mineraler er avgjørende for det grønne skiftet, og i dag er Norge og Europa avhengig av å importere mineralene vi trenger. Dagens utvinning skjer uten hensyn til arbeidsforhold, menneskerettigheter og miljø, og denne utviklingen kan ikke fortsette. Norge og Europa må derfor ta større ansvar for utvinning og produksjon av de mineralene vi trenger for det grønne skiftet. Norge har en lang og stolt tradisjon for utvinning av mineraler, og Trøndelag Arbeiderparti mener at vi har gode forutsetninger for et nytt mineraleventyr.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Ha en økt satsning på sirkulær økonomi og gjenbruk for å sikre mineraler og metaller til grønn omstilling.
- At det primært skal satses på utvinning av mineraler på land.
- At Norge skal innføre midlertidig stans på utvinning av havbunnsmineraler til man har mer kunnskap om konsekvensene av gruvedrift på havbunnen.

Differansekontrakter for hydrogen

Ved å dekke prisforskjellen mellom fossil energi og hydrogen, kan differansekontrakter spille en viktig rolle i det grønne skiftet. En slik ordning vil være et viktig skritt mot mer bærekraftige og klimavennlige næringer, og Trøndelag Arbeiderparti mener at regjeringen må handle raskt for å

få på plass differansekontrakter for hydrogen, i tråd med Stortingets oppfordring under behandlingen av Statsbudsjettet for 2023.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Jobbe for å få på plass differansekontrakter for hydrogen.

Sirkulær økonomi

I en verden med økende knapphet på ressurser, vokser behovet for å komme seg bort fra en lineær økonomi og tankegang. Ressurser må resirkuleres, ombrukes og gjenbrukes, og på denne måten holdes i økonomien så lenge som mulig. I dag henger Norge når det kommer til sirkulær økonomi og gjenbruk, og Trøndelag Arbeiderparti mener derfor at det trengs en økt satsning på en helhetlig sirkulær økonomi.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Forske mer på sirkulær økonomi.
- Innføre retningslinjer for offentlige anskaffelser som støtter produkter og tjenester fra sirkulære forretningsmodeller.
- Gjøre det billigere å reparere enn å kjøpe nytt, samt fjerne moms på reparasjoner og utleie av klær, tur- og sportsutstyr, verktøy og elektronikk.
- Gi insentiver til oppstart av reparasjonsverksteder for forbruksvarer og bygge opp en hel næring rundt reparasjon av varer.
- Gjøre det billigere å kjøpe brukte varer enn nye ved å fjerne momsen på salg av brukte varer.
- Ha panteordninger på glass, metall, elektronikk og andre forbruksvarer med stort miljømessig fotavtrykk.

Veien til lavutslippssamfunnet

Trøndelag Arbeiderparti ønsker å utvikle, og ikke avvike, norsk petroleumsvirksomhet. Norsk petroleumsnæring har vært en bærebjelke i norsk økonomi de siste tiårene, har skapt tusenvis av arbeidsplasser og bidratt til å finansiere det norske velferdssamfunnet. Samtidig må det utarbeides en strategi for sluttfasen av norsk petroleumsvirksomhet slik vi kjenner den i dag, som Klimautvalget 2050 foreslår.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Understreke at kompetansen utviklet av petroleumsnæringen er avgjørende for og skal lede vei gjennom det grønne skiftet.
- Utarbeide en strategi for sluttfasen av norsk petroleumsvirksomhet.

Kommunale avgifter

Alle kommuner opplever en betydelig økning i kommunale avgifter pga. investeringer innen vann- og avløpssektoren (VA-området). Dette er investeringer som må gjøres for å møte nasjonale og europeiske krav og standarder på området. Mange kommuner står derfor overfor betydelige utfordringer knyttet til utbedring av avløpssystemer, behovet for flere vannkilder og den generelle aldringen og underdimensjoneringen av vannledningsnett. Det må derfor gjøres store investeringer på området i årene som kommer og hele byrden av dette vil måtte bæres av innbyggerne. Dette kan få alvorlige konsekvenser for de som allerede sliter økonomisk.

For å sikre innbyggerne i Norge nok rent drikkevann og forsvarlig rensing av avløpsvann, må norske kommuner de neste 20 årene oppgradere og bygge ny infrastruktur. Dette vil medføre kraftig økning i de kommunale vann- og avløpsgebyrene. Et anslag fra Norsk Vann antyder en tredobling av avgiftene fram mot 2040.

Trøndelag Arbeiderparti vil at det innføres et eller flere av følgende statlige tiltak for å lette byrden i kommunale investeringer innen vann og avløp:

- Direkte økonomiske tilskudd for å umiddelbart dempe byrden av økte kommunale avgifter Alternativt at det etableres gunstige låneordninger for nødvendige investeringer innen VA-området
- At avskrivningstiden på større investeringer innen VA-området blir forlenget som igjen vil føre til lavere gebyr for innbyggerne.

Ressurskrevende tjenester

Alle kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere kan søke om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene. For beløp over innslagspunktet for ordningen på 1 608 000 kroner dekkes i dag 80% av utgiftene. Det betyr likevel at kommunene selv tar en vesentlig del av kostnadene knyttet til ressurskrevende brukere. For store deler av kommune- Norge er dette utgifter som det er vanskelig å estimere størrelsen på. For å kunne møte behovet disse brukerne har for tjenester uten at kommunene går med store underskudd må kommunene kompenseres for dette i mye større grad enn i dag. Enkeltbrukere kan utgjøre flere millioner kroner i økte utgifter.

I tillegg kommer utgiftene knyttet til BPA-ordningen. En viktig lovpålagt rettighet som gjør livet lettere for mange. Likevel er ordningen en betydelig utgift for kommunene som fullfinansierer denne rettigheten.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At innslagspunktet for refusjonsordningen for ressurskrevende brukere senkes kraftig og at alderskravene fjernes.
- At staten tar ansvar gjennom å finansiere BPA-ordningen.
- At refusjonsordningen ivaretar hjemkommunen ved interkommunalt samarbeid om en tjeneste.

Støtte til parykk ved Alopecia Areta uavhengig av alder

Sykdommen Alopecia Areta kan medføre tap av hår over hele kroppen. Håret er en viktig del av en persons identitet, og tap av dette medfører ofte psykiske påkjenninger. En syntetisk parykk koster fra 7000 kroner og oppover, og har sjelden lenger levetid enn 4 måneder. En ektehårsparykk kan vare opptil et år, men de koster fra 15 000 kroner.

De som ønsker hårerstatninger, kan få økonomisk støtte til dette fra NAV. Per i dag er regelverket slik at utgiftene for parykk til personer under 30 år i utgangspunktet dekkes fullt ut i den utstrekning de er nødvendige. For dem over 30 er gjeldende satser for stønad til parykk er 6 265 kroner per kalenderår.

For dem over 30 år er ikke størrelsen på stønaden er regulert i forhold til kostnadsvekst på parykker, noe som medfører at gapet mellom støtten og kostnaden stadig øker. Denne kostnaden bør staten ta.

Dette er en liten utgift for fellesskapet, men en stor utgift for den enkelte. Dette er god sosialdemokratisk politikk i praksis.

Trøndelag Arbeiderparti mener:

- at stønaden til kjøp av parykker ved Alopecia Areta økes i takt med den faktiske kostnadsveksten for parykker
- at stønad til reparasjon bør gis, også etter at man har fylt 30 år

Menn og likestilling

Likestilling handler også om menn. Det ligger i selve begrepet likestilling. Trøndelag Arbeiderparti ønsker å føre en aktiv likestillingspolitikk, også for menn. Menn er forskjellige, og menn er verken bare vinnere eller bare tapere. Men noen grupper av gutter og menn kommer dårligere ut i utdanning, arbeidsliv, helse, familieliv og samfunnsliv. Dette må vi bidra til å løse på bedre måter.

Mannsperspektivet er viktig i vårt likestillingsarbeid. Menns perspektiv må løftes i likestillingspolitikken og likestillingsdebatten. Vi må ta tak i de likestillingsutfordringer menn møter og som bidrar til utenforskap og er til hinder for et likestilt samfunn.

Kjønnsforskjeller i skolen

Gutter er overrepresentert i gruppen av elever med lave karakterer i skolen, og underrepresentert blant de med gode karakterer. Kjønnsforskjellene i opplæringsløpet er betydelige, og at de får konsekvenser for videre utdanning, arbeid, helse og familiesituasjon senere i livet. Vi trenger tidlig innsats og tilpasset innsats. Utsatt skolestart bør prøves ut for å se om det gir bedre resultater.

Vi vil innføre krav om at alle skoler skal ha en støttemodell med tre nivåer: tilpasset støtte i ordinær undervisning, intensiv opplæring i kortere perioder og spesialundervisning etter sakkyndig vurdering.

Dersom en elev ikke følger den forventede faglige progresjonen i læreplanverket bør eleven tilbys intensiv opplæring. En slik støtte skal ikke forutsette sakkyndig vurdering eller individuell opplæringsplan, men kunne iverksettes etter lærernes faglige vurderinger for kortere perioder.

Menn og psykisk helse

Det er på høy tid at det blir mer fokus på menns psykiske helse i forskningen og ellers i samfunnet. Menn søker i mye mindre grad psykisk helsehjelp når de trenger det. Når de først søker hjelp, er det flere menn enn kvinner som er misfornøyde med hjelpen de får. Alle disse hindrene gjør at mange menn ikke kommer i kontakt med hjelpeapparatet. Samtidig vet vi at det er langt flere menn enn kvinner som tar livet av seg.

Likestilt foreldreskap

Familiene i dag er langt mer mangfoldige enn tidligere. Dagens fedre bidrar mye med omsorgsarbeidet med barna. Det er en god ting at barn har tett og god kontakt med begge foreldre. Vi mener at menn er like gode omsorgspersoner for barn som kvinner. Det er viktig at dette også reflekteres i lovgivningen og i hvilke rettigheter vi blir tildelt. Likestilt foreldreskap er et viktig middel for likestilling og en vei bort fra diskriminering, både for kvinner og menn.

Likestilt foreldreskap etter samlivsbrudd

Et samlivsbrudd mellom foreldrene er en vanskelig prosess for de fleste barn. Stabilitet, kjærlighet, og muligheten til å opprettholde samvær med begge foreldrene er viktig for at samlivsbruddet skal bli minst mulig belastende for alle parter.

I NOU 2019: 20 punkt 13.3.2 meklingsene på familievernkontorene i mindre grad oppleves som positive for menn enn de gjør for kvinner. Dette kan tyde på at meklere og meklingsen har en tendens til å forstå, støtte og favorisere kvinner, og at menn føler seg mindre vel i situasjonen fordi de oppfatter familietjenesten som en tradisjonell kvinnearena. Samtidig vet vi at kvinner i større grad enn menn får fast bosted når samvær og fast bosted avgjøres gjennom frivillig avtale. Dette bør derfor undersøkes nærmere og det bør jobbes aktivt med holdninger og likestillingsarbeid, samt rekruttering av menn inn i familietjenesten. Det er en utfordring for en del menn at de blir utsatt for samværs sabotasje gjennom at deres partner hindrer samvær mellom far og barn. Det er et stort og viktig problem for dem det gjelder, og virkemidlene er få og byråkratiske.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Anerkjennelse og adressere utfordringene menn møter i samfunnet, og løfte menns perspektiv i likestillingspolitikken og -debatten.
- Ha en gjennomgang av regelverket for samværs sabotasje.

- At delt fast bosted blir en hovedregel i saker om barnefordeling.
- Barnetrygden bør utbetales med en halvpart til hver av foreldrene.
- Øke fokus på menns psykiske helse og forbedre psykisk helsehjelp for menn.
- Fremme likestilt foreldreskap ved å sikre at menns omsorgsroller anerkjennes.
- Motvirke kjønnsforskjellene i norsk skole gjennom tidlig og tilpasset innsats rettet mot gutta.
- Innføre en tre-nivåers støttemodell i skolene for å gi tilpasset støtte, intensiv opplæring i kortere perioder, og spesialundervisning basert på lærernes vurderinger.

Helse

Likeverdig helsetjeneste

Arbeiderpartiets mål er et samfunn som fremmer god helse for alle, forebygger sykdom, utjevner sosiale forskjeller og gir alle barn og unge en god start i livet. Alle skal ha like muligheter til god helse.

For å sikre gode felles helsetjenester i hele landet, er det viktig at helstjenestene er gode over hele landet, og særlig at innbyggerne opplever trygghet i forhold til tilgangen på akuttmedisinske tjenester. Akuttberedskapen i enkelte av våre kommuner må styrkes. Tilgjengelige og stabile akuttmedisinske tjenester er viktige for innbyggerne i en kommune, økt bosetting og næringsliv, slik at vi har trygge og likeverdige tjenester i hele Trøndelag.

Alle kvinner har rett til et trygt fødetilbud i nærheten av der de bor. Et trygt fødetilbud tilsier også kompetent personell. Flere kvinner opplever risikosvangerskap, blant annet fordi de er eldre når de føder. Arbeiderpartiet vil styrke fødetilbudet ved å styrke bemanningen, satse på følgetjenesten og bedre finansieringen.

Arbeiderpartiet vil prioritere kvinnehelse for å sikre likeverdige helsetjenester. En rekke sykdommer som kun rammer kvinner, eller som rammer kvinner oftere enn menn, er underprioritert og underfinansiert innen medisinsk behandling og forskning.

Arbeiderpartiet mener kvinnehelse også bør prioriteres høyere økonomisk. For eksempel kan hormonell behandling av plager i overgangsalderen koste rundt 1400,- pr mnd. Hormonell behandling for slike plager bør derfor gis på blå resept ved behov. Et annet eksempel er vaksinen som beskytter mot to HPV virus. I dag tilbyr barnevaksinasjonsprogrammet en vaksine som heter Cervarix, som gir en dekning på 70% av kreftfremkallende varianter. Gardasil 9 gir 90 % dekning. Trøndelag Arbeiderparti mener derfor at barnevaksinasjonsprogrammet bør ha denne som primærvalg for HPV-vaksine.

Vi skal styrke vår felles helsetjeneste. Privatisering er oppskriften på en todelt helsetjeneste – samtidig som det tapper vår offentlige helsetjeneste for ressurser og personell, og vi vil derfor ikke ha mer privatisering. Arbeiderpartiet skal sørge for at vi har et likeverdig helsetilbud over hele landet, basert på behov og ikke på den enkeltes betalingsevne. Når det offentlige gir sine ansatte private helseforsikringer, innebærer det i realiteten å kjøpe seg fram i køen. Det offentlige bør derfor avstå fra bruk av private helseforsikringer. Det skal tilbys så gode offentlige helsetjenester at private helseforsikringer er unødvendige.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- styrke rehabiliteringstilbudet i kommunene og samhandlingen mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten til det beste for brukeren.
- øke NAVs bevilgning til aktivitetshjelpemidler
- opprettholde akuttbilen som en del av akuttberedskapen
- at alle legekantor skal ha egne leger eller være tilknyttet nettverk med kompetanse om plager/besvær forbundet med overgangsalder
- at det skal vurderes om hormonbehandling for uhelse forbundet med overgangsalder, bør bli gitt på blå resept.
- at det skal vurderes om Gardasil 9 bør være primærvalg av HPV-vaksine i barnevaksinasjonsprogrammet.
- styrke vår felles helsetjeneste og stanse privatiseringen
- at det offentlige ikke skal tilby private helseforsikringer til sine ansatte
- Sikre trygge fødetilbud for kvinner i hele Norge og at kvaliteten på fødetilbudene er tilstrekkelig
- innlemme tannhelse i egenandelsordningen gjennom en gradvis utvidelse
- fjerne abortnemndene.

Psykisk helse

Psykisk helse

Psykisk helse er et av våre viktigste satsingsområder. Det trengs en sterkere innsats for å forebygge psykiske plager og lidelser. Terskelen for å få hjelp må bli lavere. Samtidig må de med alvorlige psykiske lidelser få mer helhetlig behandling og oppfølging. Vi må ta større hensyn til personellressursene framover. Kommunene må settes i stand til å forebygge mye mer, og ventetidene for psykisk hjelp må ned.

Økningen av psykiske helseplager blant den unge befolkningen gir særlig grunn til bekymring. Derfor må vi rette en særskilt oppmerksomhet mot barn og unge. En god skolehelsetjeneste bidrar til både god helse og trivsel i skolehverdagen. Det kan forebygge frafall og forebygge helseproblemer senere i livet.

Vi trenger mer forebyggende arbeid, som for eksempel ABC Hodebra. Kampanjen er en del av en bred folkehelsesatsing for å fremme god psykisk helse i Trøndelag som er basert på ABC-rammeverket. Dette er en forebyggende innsats som retter seg mot hele befolkningen og har fokus på det som gir livet mening, glede og verdi, for den enkelte.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At antallet psykologer og helsesykepleiere som utdannes må økes betraktelig
- Øke ressursene til frivillige organisasjoner og hjelpetelefoner
- Fastlegene og helsesykepleierne må få avsatt tid, økonomi og kompetanse til å kartlegge og følge opp personer som står i fare for å utvikle psykisk sykdom
- Flere institusjonsplasser for personer som trenger langvarig hjelp. Ventelistene må ned, og bruk av ideelle aktører må være et supplement der kommunen ikke har kapasitet. De ideelle aktørene må få forutsigbar finansiering for å sikre driften.

- At helsesykepleier er tilgjengelig på skolen hver dag.
- At prøveprosjektet der helsesykepleier skal kunne henvise til BUP iverksettes (vedtatt av Stortinget i 2020).
- At Helsestasjon for ungdom bør utvides til å inkludere unge opp til 25 år i alle studentkommuner.
- At staten fullfinansierer helsestasjoner, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom.
- Styrke samarbeidet mellom skolehelsetjenesten og frivillige organisasjoner som jobber med psykisk helse.
- Innføre flere prøveprosjekt med helsestasjon for gutter.
- Forplikte oss til å føre en politikk som bedrer den psykiske helsen og har det på dagsorden som et av sine hovedprioriteter.
- Utrede muligheten for å systematisere og formalisere samarbeid med frivilligheten som en aktiv part for å få mennesker som har falt utenfor tilbake i arbeidslivet.

Vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner handler om vold og seksuelle overgrep fra nåværende eller tidligere partner, vold og overgrep mot barn fra foreldre eller andre familiemedlemmer.

Partnerdrap utgjør en fjerdedel av alle drap i Norge. I syv av ti partnerdrap er det registrert partnervold før drapet, og i fem av ti partnerdrap er det registrert mer enn fem voldsepisoder. Statistikken viser at det er et sterkt behov for å forbedre arbeidet med forebygging av vold i nære relasjoner.

RISK er en arbeidsmetodikk utarbeidet ved Stovner politistasjon. Metoden handler om å jobbe forebyggende i forhold til vold i nære relasjoner. Her vil både voldsutsatt og voldsutøver få oppfølging. I løpet av 2024 skal RISK enheter etableres i Sørvest, Sørøst og Nordland-politidistrikt. Tilbudet skal være landsdekkende innen 2028. Vi må komme raskt i gang med arbeidet også i Trøndelag.

For å gjøre en god jobb innen forebygging er det viktig at alle kommuner har krisesenter. De bør unntas offentlige registre slik at vi på en tryggest mulig måte kan ta vare på ofre.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- at alle trønderske kommuner skal ha egne handlingsplaner mot vold i nære relasjoner
- at RISK modellen skal innføres snarlig i Trøndelag
- at det etableres nasjonalt finansierte krisesenter i alle kommuner der det er mulig, med et minstekrav om ett per region i områder med lavt behov eller mangel på nødvendig kompetanse.
- at alle adressene til landets krisesenter unntas offentlige registre, men at telefonnummer og kontaktpersoner skal ligge tilgjengelig på internett.
- sikre at etterlatte etter partnerdrap får god og grundig oppfølging fra det offentlige gjennom tiltak som gratis psykisk helsehjelp og terapigrupper.
- sikre økt bruk av omvendt voldsalarm i tilfeller med partnervold

Fastlegesamarbeid

Helsepersonellkomisjonen sier tydelig at mangel på arbeidskraft i helsesektoren vil være en stor utfordring i fremtiden. Denne utfordringen kjenner flere kommuner godt allerede nå.

For første gang siden fastlegekrisen, peker pilene i riktig retning. Alt for mange står fortsatt uten fastlege, og vi må fortsette å jobbe for at alle skal ha en fastlege.

Trøndelag Arbeiderparti mener at vi må legge bedre til rette for samarbeid mellom flere kommuner for å sørge for en bærekraftig og stabil fastlegedekning i fylket vårt. Dette for å skape et fagmiljø som er attraktivt for fastleger, og det må derfor skapes større enheter som sørger for fastlegedekning i flere kommuner.

Det å sørge for en god og stabil fastlegetjeneste i distriktene er en viktig og stor oppgave – og det er viktig at kommunene som har et behov for å samle tjenesten tar et felles ansvar. Med bakgrunn i dette ønsker vi endring i lovverk som åpner for at vi kan organisere den kommunale fastlegetjenesten i samarbeid med flere kommuner – der alle kommunene har likt ansvar for å opprettholde og drifte fastlegetjenesten. Vertskommunemodellen jfr. kommuneloven §28, innebærer at en av kommunene i et samarbeid tar på seg oppgaven med å utføre tjenesten for de andre kommunene. Det er behov for en løsning som også ivaretar behovet for at alle kommuner som deltar i et fastlegesamarbeid skal ha et felles ansvar for tjenesten.

Dagens situasjon, hvor flere kommuner må bruke mye tid og penger på vikarinnleie via bemanningsbyrå, er ikke en på lang sikt en god løsning for kommunene og brukere av tjenesten. Vi må sikre en god stabil fastlegetjeneste i distriktet som skaper tillitt, forutsigbarhet og trygghet for brukere.

Trøndelag Arbeiderparti mener det må gjøres endringer i lovverket, slik at man kan åpne for en bedre samarbeidsmodell mellom kommuner som ønsker å samle fastlegehjemlene. Dette slik at alle kommuner i samarbeidet skal ha likt ansvar for tjenesten.

Sosialdemokratisk rusreform

Rusavhengighet er et helseproblem og må behandles som det. Ruspolitikken må sette den enkeltes rett til et verdig helsetilbud i sentrum. Ruspolitikken bør legges opp slik at alle reelt sett har samme tilgang til offentlige helsetjenester og velferdstilbud.

Det bør gjennomføres en utredning om hvorvidt politiets avdekkende rolle ved bruk og besittelse av doser til eget bruk har vært rusforebyggende. Samtidig er det viktig at samfunnet fortsatt sender et tydelig signal på at ulovlig rusmiddelbruk er uakseptabelt, og at politiet er sikret mulighet til å avdekke rusmiddelbruk og distribusjon og etterforske selgere

Arbeiderpartiet ønsker at kommunene skal settes i stand til å gjennomføre en god oppfølging og rehabilitering av rusavhengige, samt et oppsøkende forebyggende arbeid. Derfor er det ønskelig å støtte opp under de kommunene som har innført brukerrum i kommunen, og videreutvikle det tilbudet i hele landet. Vi ser også et behov for å styrke den kommunale rusforebyggende innsatsen.

Man bør særlig øke satsingen på behandling av ungdom med rusproblemer, med konstruktive tiltak som tar sikte på å øke inkludering og sosial deltagelse.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At det ikke åpnes for mer bruk av tvang overfor personer som blir tatt for bruk av ulovlige rusmidler enn det som følger av gjeldende lovgivning.
- Gjennomføre en utredning om hvorvidt politiets avdekkende rolle ved bruk og besittelse av eget bruk er rusforebyggende
- Øke finansieringen til de kommunale rådgivende enhetene
- Se på andre alternative fordelingsnøkkel til finansiering av de kommunale rådgivende enhetene slik at mindre kommuner også får tilstrekkelig med økonomisk støtte.
- At det tilrettelegges for flere møter mellom hver enkelt bruker og den kommunale rådgivende enheten, som en erstatning for ruskontrakter
- At de kommunale enhetene for russaker også kan omfatte tung og gjentatt bruk av alkohol
- Tilrettelegge for at flere kommuner tar i bruk brukerrom der det både kan røykes og injiseres ulovlige rusmidler og sikre at denne tjenesten utvides til flere regioner.
- Lovfeste retten til sosialfaglige oppfølgende tjenester i kommunene og utrede det oppsøkende arbeidet
- Tilrettelegge for at flere kommuner får muligheten til å ansette en SLT-koordinator
- Utvide distribusjonen av Nalokson for rusavhengige, og gjøre dette permanent gratis
- Sikre at LAR blir tilgjengelig for flere, og det legges mer vekt på rehabiliterende tiltak som gjør at flere skaffer seg bolig og kommer seg ut i arbeid, og ha som mål med substitusjon av alle alvorlige avhengigheter.
- Gjennomføre en mer målrettet innsats for forebygging av rus rettet mot grupper med dårlig sosioøkonomiske kår.
- Opprette flere krisesentre for kvinner og menn i rus
- Gjøre heroinassistert behandling permanent i Norge og utvide ordningen til å omfatte flere byer
- Innlemme rusmiddelanalyse sentre som en del av det offentlige helsevesenet
Øke satsingen på tiltak for å øke inkludering og sosial deltagelse for ungdom med rusproblemer.

Statlige arbeidsplasser

Staten er en av landets største arbeidsplasser og er i dag representert i hele landet. Det er likevel ikke til å komme unna at departementet, direktorater og andre statlige virksomheter har sin absolutte hovedtyngde i og rundt Oslo. En forutsetning for å opprettholde bosetting og bolyst i hele landet er å spre kompetansearbeidsplassene utover. Det vil legge til rette for at unge høyt utdannede i startfasen ser en karriereframtid i distriktet, og det vil gi flere lærlingeplasser og økt utviklingskraft.

Arbeidsmarkedet i storbyene er presset, leieprisene for lokaler er høye og levekostnadene for de ansatte er ekstreme. I distriktene og resten av omlandet er det godt med plass, mange som står klare til å tre inn i arbeidslivet og rimeligere levekostnader.

Trøndelag Arbeiderparti berømmer regjeringen for det arbeidet som er gjort med å flytte statlige virksomheter, men etterlyser større framdrift. Å snu befolkningsutviklingen i distriktet krever en stortstilt flytting av kompetanse ut av Oslo. Vi mener også dette vil stå seg i et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At regjeringen flytter flere statlige virksomheter og arbeidsplasser ut Oslo.
- Det innføres en ordning som lar statlige ansatte selv velge å ha sitt oppmøtested i distriktet, heller enn på kontor i Oslo.

Losbordingspunkt - kostnadene ved bruk av los

Losbordingsfeltet Grinna sør for Rørvik er ikke en del av kystverkets ordinære tilbringertjeneste., jamfør «Forskrift om losplikt og bruk av farledsbevis» (lospliktforskriften, <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-12-17-1808>) Dette medfører at de som ønsker å benytte seg av Grinna må betale for tilbringertjenesten i tillegg til de ordinære kostnadene som er knyttet til lostjenesten.

Ut fra våre opplysninger kostet det kr: 20 484,- per time ved bruk av tilbringertjenesten ved Grinna los punkt sommeren 2023. Det vil si at et skip som er avhengig av los for å gå inn til en av kaiene i området for lossing/lasting og så ut igjen vil måtte betale kr: 20 484,- x 2 = kr: 40 968,- Dette under forutsetning av at hvert oppdrag ikke overstiger en time per oppdrag.

Nord-Trøndelag Havn Rørvik IKS har investert betydelige beløp i Kråkøya Kysthavn med støtte fra Kystverket, og det jobbes nå aktivt med å finne en løsning på hvordan en skal komme i gang med sjøtransport av fersk sjømat fra Midt-Norge, der Kråkøya er en av de aktuelle utskipningshavnene det jobbes med. Da kan det ikke være slik at Kystverket gjennom en forskjellsbehandling gir aktuelle transportører økte kostnader på anløpet her kontra anløp andre steder.

På grunnlag av høy aktivitet og stort overskudd i 2019 foreslo Kystverket da å redusere losberedskapsavgiften med 40% fra 01. august og ut året. (<https://www.kystverket.no/Nyheter/2019/juni/horing/>) Slike overskudd bør heller brukes til å innlemme flere losbordingsfelt i den ordinære tilbringertjenesten permanent. Slik at en øker trafikken ytterligere og styrker sjøtransportens konkurranseevne.

Vi vet at det er flere skip og agenter som i utgangspunktet ønsker å benytte dette losbordingsfeltet, men som dropper dette på grunn av de høye ekstrakostnadene dette medfører. Det fører også til at disse vurderer andre havner for å losse/laste gods som egentlig burde ha vært losset/lastet i området vårt. For så å transportere denne lasten landeveien, noe som gir økt trykk på veinettet, økte miljøbelastninger og økt framføringstid for mottaker.

Vi håper og tror at det må være vilje for å se på denne ordningen slik at det legges bedre til rette for å øke godsoverføringen fra vei til sjø. Dette er jo ikke noe enestående problem bare for oss i Nord-Trøndelag Havn Rørvik IKS, men gjelder også for flere steder langs kysten. I og med at incentivordningen som var laget for å stimulere godsoverføringen nå er lagt på is, bør dette være et konkret tilfelle der en med enkle grep kan bidra til økt godsoverføring.

Rørvik Hydrogen Hub AS var en av 5 knutepunkt som fikk midler til å etablere produksjon av hydrogen til maritim sektor. Det vil si at korridoren gjennom Nærøysundet også blir viktigere for fremtidens nullutslippsfartøy dersom en får realisert dette knutepunktet. Det vil ta seg dårlig ut at Staten ved Kystverket straffer fartøy som har behov for å bunkre hydrogen og har losplikt ved at de må betale ekstra for å måtte benytte Grinna for å ta los, når de slipper dette andre steder.

Nå må Kystverket og Staten slutte med denne forskjellsbehandlingen langs kysten og tenke helhetlig. Skal vi lykkes med det grønne skiftet og øke konkurransekräften til sjøs må vi få innlemmet alle losbordingsfelt, der en ikke har gode alternativer i umiddelbar nærhet, i den ordinære tilbringertjenesten.

Vi i Nærøysund Arbeiderparti krever at Trøndelag Arbeiderparti er en viktig bidragsyter og stemme for distriktene og kystkommunene i fylket, slik at vi kan sidestilles med andre kommuner både i eget og andre fylker når det kommer til bruk av havner og tilkomsten til disse.

Sikre fagarbeideren i barnehagene

Gi kommunene økte rammer for også å sikre fagarbeideren (barne- og ungdomsarbeider) i barnehagene!

Etter innføring av ny pedagognorm i barnehagene, som nok både er riktig og viktig, så ble det resultatet av en god intensjon mindre bemanning i barnehagene gjennom dagen. En årsak er at en pedagog har andre arbeidstidsavtaler, som for eksempel avsatt tid til planlegging, enn en fagarbeider. Det er noe som fører til lavere bemanning ut i avdelingene gjennom dagen. Etter en periode der det har vært gode prioriteringer for barnehagene med fokus på det pedagogiske tilbudet, lav foreldrebetaling og gratis kjernetid så må vi nå også få fagarbeideren inn i barnehagene igjen.

Kommunene står selvsagt fritt til å øke den lovpålagte bemanningen ut over det pedagognorm krever, men det er det få kommuner som har økonomisk handlingsrom til.

Ved økte rammeoverføringer til å i tillegg bemanne barnehagene med fagarbeider vil vaksentettheten for vår yngste øke betraktelig. Spesielt for våre pendlerkommuner der en må tøye åpningstider både morgen og kveld for at foreldre kan nyttiggjøre seg tilbudet, blir dette svært viktig.

Trøndelag Arbeiderparti vil jobbe for:

- Å sørge for at kommunene også kan bemanne barnehagene med fagarbeidere
- At barne- og ungdomsarbeiderens kompetanse anerkjennes i skole og SFO. Dette må komme til syne i styringsdokumenter og lovverk.

Vår felles framtid

Den samiske kulturen er en del av vår felles kulturarv. Arbeiderpartiet har et mål om at Norge skal være en foregangsnasjon når det gjelder urfolks rettigheter og sikre gode rammevilkår for samisk kultur, næringsliv, samfunnsliv og samiske språk.

Norge sin historie med sine urbefolkninger kan ikke glemmes og vi har et ansvar som majoriteten i befolkningen til å ta vare på vår egen urbefolkning. I en tid med en økning av hat mot urbefolkninger og forslag om store innskrenkninger av urbefolkningen sine rettigheter, står Trøndelag Arbeiderparti rakrygget i vår støtte til urbefolkningen.

Trøndelag Arbeiderparti skal sørge for at vi bygger, utvikler og omstiller samfunnet for fremtiden. Vi vil arbeide for å legge forholdene til rette for at samer kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Arbeiderpartiet skal alltid kjempe for et likere samfunn der alle skal ha like muligheter. Kampen for arbeidernes rettigheter, likeverd og solidaritet, er grunnlaget for vår politikk. Partiet mener at rettsstaten er avgjørende for å sikre de sosialdemokratiske verdiene og samfunnet vi lever i.

Høyesterett la til grunn at menneskerettighetene ble brutt i Fosen-dommen, og at kraftverkene krenket reindriftssamenes rett til kulturutøvelse. Vi må ta lærdom av Fosen-saken og jobbe for at fremtidige prosesser skjer i god dialog med reindriften, og i tråd med Norges internasjonale forpliktelser.

Trøndelag Arbeiderparti skal sørge for at vi bygger, utvikler og omstiller samfunnet for fremtiden. Vi vil arbeide for å legge forholdene til rette for at samer kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Trøndelag fylkeskommune har noen områder som er en del av det samiske forvaltningsområdet, noe som medfører et særdeles viktig ansvar til å bevare den samiske kulturen. Her spiller skolen en viktig rolle.

Dette er en del av kulturarven som elever i dag ikke har mye mulighet til å lære om. Trondheim er ikke en del av det samiske forvaltningsområdet, og derfor har ikke elever krav på å kunne velge samisk som fremmedspråk. I dag kan norske elever lære blant annet tysk, spansk, fransk og kinesisk, men ikke språket til vår egen urbefolkning.

Ved å innføre samisk som et fremmedspråk vil elever få muligheten til å utforske og forstå den rike historien og språket til det samiske folket. Dette skaper bevissthet og en forbindelse til den lokale kulturarven, og bidrar til å bygge broer mellom ulike samfunnslag, med mål om å forme et mer forståelsesfullt og mangfoldig samfunn. Alle elever ved trønderske ungdomsskoler og videregående skoler bør ha rett til å ha samisk som valgfag, programfag eller som fremmedspråk. Det bør også legges til rette for at de som går på yrkesfag kan få muligheten til å lære samisk.

Samisk språk i skolen vil være et godt grep for å videreføre den samiske kulturarven til de neste generasjonene. Dette vil ikke bare være et skritt mot å bevare den samiske historien og språket, men også en investering i en mer inkluderende og kulturelt bevisst fremtid.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At det i større grad tas hensyn til reindrift når større byggeprosjekter vurderes
- At myndighetene skal følge loven og respektere urfolks rett til å utøve sin kultur
- At utbygging av fornybar kraft og industri skal skje i dialog med reindriften og i tråd med Norges internasjonale forpliktelser.
- Styrke vern av kulturminner for synliggjøring av samisk historie.
- Bidra til at samisk stedsnavn stadfestes og skiltes i Trøndelag.
- Sikre samisk deltakelse i beslutninger om areal- og ressursbruk i samiske områder

- Sikre at ressurs- og energiutvinning ivaretar samisk kultur, samfunnsliv og bidrar til en positiv utvikling for fellesskapet.
- At elever ved trønderske ungdomsskoler og videregående skoler bør ha rett til å ha samisk som valgfag, programfag eller som fremmedspråk
- At samisk kultur og historie får mer plass i læreplanen.
- Styrke Nasjonalt Samisk Kompetansesenter (NASAK), samt opprette en avdeling i Trøndelag.

Digitalt utenforskap

For svært mange er digitale redskaper et godt hjelpemiddel til å mestre mange av dagliglivets oppgaver på en lettvint og grei måte. Det er også i noen tilfeller en nødvendighet for å kunne fungere i hverdagen og for å oppnå de mest selvfølgelige rettigheter i samfunnet. For de som har anledning til å mestre og bruke disse mulighetene, er nok alt bare vel.

Noen har utfordringer med å bruke digitale redskaper. Andre har rett og slett ikke råd til å kjøpe digitale hjelpemidler eller ha tilgang til bredbånd. Uten tilgang til digitale redskaper kan en så enkelt sak som å ta bussen eller klare å følge med på sin egen helsereise bli problematisk. Vi snakker da om et "digitalt utenforskap".

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- at det offentlige sammen med frivilligheten må sikre tilbud om opplæring, tilgang og alternative løsninger for de som idag ikke har mulighet til å fungere tilfredsstillende digitalt.

Støtte til streikende Tesla-arbeidere

Trøndelag Arbeiderparti støtter de streikende i Tesla-arbeiderne i Sverige!

I Sverige har rundt 130 ansatte i Tesla-verksteder vært i streik siden 27. oktober. Kravet er tariffavtale med Tesla. Bakgrunnen er at arbeidere på Tesla har dårligere pensjon og forsikringer, samt flere arbeidsdager enn andre arbeidere i samme bransje.

Kampen til de streikende Tesla-mekanikerne er kampen for selve grunnpilaren i den nordiske arbeidslivsmodellen, tariffavtalene, der lønns- og arbeidsvilkår skal forhandles mellom fagforeninger og arbeidstakerorganisasjoner. Derfor har denne streiken i Upplands Väsby, nord for Stockholm, påkalt seg internasjonale mediers søkelys og solidaritetsboikott av Tesla, langt utover Sveriges grenser.

Bank-ID ved innlogging på sosiale medier

De aller fleste sosiale medium, blant annet Facebook, Instagram, Snapchat og TikTok, har 13 års aldersgrense. Likevel viser tall fra Medietilsynet at over 3 av 4 mellom 9 og 12 år er på sosiale medier. Folk bør skjermes fra skjermen, og derfor er krav om BankID ved innlogging på sosiale medier en god idé.

Algoritmene er designet for å holde oss på appene så lenge som mulig. Gjennom appene får vi etterlengtet bekreftelse, og umiddelbar underholdning er kun et tastetrykk unna. Vi må imidlertid ikke glemme baksiden av medaljen: Appene er designet for å gjøre oss avhengige, de svekker konsentrasjonsevnen vår, og etter deres inntog er vår psykiske helse svekket betraktelig.

Et annet argument for innlogging med BankID er at det vil bidra til å bekjempe svindel, spredning av falsk informasjon, hatefulle kommentarer og mobbing. Dette skjer i dag i stor grad gjennom anonyme eller falske profiler, noe et krav om BankID ved innlogging vil kunne bidra til å begrense omfanget av.

Vi er en hel generasjon med testkaniner, og vi aner ikke hva konsekvensene vil bli. Å innføre en reell aldersgrense handler ikke om teknologioptimisme, men er et viktig inngrep som vil komme framtidens generasjoner til gode.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Innføre krav om BankID ved innlogging på sosiale medier slik at man sikrer en reell aldersgrense.

Utvidet barnetillegg

Uføre kan i dag få barnetillegg frem til barnet fyller 18 år. Samtidig har en forsørgeransvar for barnet frem til barnet er 24 år, så lenge de benytter ungdomsretten (går skole mellom

18-24 år). Når barnetilletget forsvinner har en ikke særlig mye å kunne forsørge barnet med, sammenlignet med før fylte 18 år, men forsørgeransvaret og utgiftene blir det samme.

Det burde være naturlig å kunne søke utvidet barnetillegg den perioden barnet går skole og den uføre er forpliktet forsørgeransvaret.

Forslag:

- Uføre som har forsørgeransvar har også rett på utvidet barnetillegg, så lenge barnet går skole med ungdomsrett.
- Uføre mister retten på utvidet barnetillegg når skolegangen avsluttes.

Havbruk til havs

Regjeringen har et mål om å øke veksten i havbruksnæringen innenfor bærekraftige rammer. Arealkonflikter, miljøbelastninger, lusestrykk og tilhørende trafikklyssystem for kystnært oppdrett er barrierer for denne veksten. Derfor må Norge, som ledende nasjon innen lakseoppdrett, se

etter andre lokaliteter som kan tilrettelegge for vekst. Et alternativ er å nyttiggjøre seg av åpne havområder hvor det i dag ikke er havbruksaktivitet, også kalt havbruk til havs. Å utvikle havbruk til havs, fra å være en nisje til å bli en industri, vil blant annet kreve en helt ny verdikjede med økt kapasitet, ny teknologi, nye rutiner og nye regulatoriske rammeverk.

Med Arbeiderpartiet ved roret bør det etableres klare og forutsigbare reguleringer som fremmer bærekraftig utvikling av havbruk til havs. Dette inkluderer tydelige retningslinjer for tillatelser, miljøkrav og arealplanlegging

Det er vedtatt at det ikke blir grunnrenteskatt for havbruk til havs, men det gis indikasjoner på at den vil innføres når næringa oppnår lønnsomhet. Dette har ført til stans i utvikling av mange igangsatte og meget gode prosjekter.

Arbeiderpartiet bør ta opp dette spørsmålet og være tydeligere til havbruksnæringen på om og når grunnrente blir innført på havbruk til havs.

Havbruk til havs representerer et enormt potensial for å møte verdens voksende behov for sjømat samtidig som det reduserer belastningen på landbaserte ressurser og miljøet. For å realisere dette potensialet, er det avgjørende at vi igjennom å sitte i regjeringen tar lederskap i å skape gunstige rammebetingelser for utviklingen av havbruk til havs.

Arbeiderpartiet vil:

- oppmuntre til samarbeid og partnerskap mellom offentlig sektor, private selskaper, forskningsinstitusjoner og lokalsamfunn for å fremme innovasjon og bærekraft i havbruksnæringen.

Marin forsøpling og Mausund feltstasjon

Marin forsøpling og plastproblematikk er dessverre et svært dagsaktuelt tema. Vi høster maten vår fra havet i dag, og vil høste enda mer fra havet i fremtiden. For våre kystkommuner er havet det vi i stor grad lever av, både gjennom fiske og havbruk.

Mausund og Froan naturreservat i Trøndelag har i mange år hatt store problemer med plastsøppel. Froan naturreservat har status som RAMSAR-område, og er det største sammenhengende kystområdet som er fredet som naturreservat i Norge. På grunn av havstrømmene er disse områdene ekstra utsatt for marint søppel som skylles i land.

I et EU-prosjekt er det påvist at mye av plastavfallet kommer via Golfstrømmen fra utlandet. Det dreier seg om enorme mengder som også legger seg på havbunnen. Mye kommer imidlertid også fra sjøfart, fiske, og lokal industri.

NTNU har gjennom flere store jordprøver påvist et gjennomsnitt på 25% plast. Nedgrodd plast, tau, fiskegarn og trålpoper er helt sammenfiltret med røtter jord og vegetasjon. Det er påvist miljøgifter i drikkevann som brukes av fugler og dyr, og også nanoplast i fisk.

Mausund feltstasjon har i flere år samarbeidet med studenter og forskere fra NTNU og Sintef, og har gjennom dette bygget seg opp en verdifull kompetanse innenfor håndtering av marint avfall. Det jobbes nå for å etablere Mausund feltstasjon som en stiftelse for å skaffe en forutsigbarhet i driften av feltstasjonen som server både Frøya, Hitra, Heim og Åfjord.

Trøndelag Arbeiderparti støtter arbeidet mot marin forsøpling, og ønsker å løfte fram arbeidet Mausund feltstasjon gjør. En videreføring og videreutvikling av kompetansen forutsetter at både fylke og stat bidrar i en slik stiftelse, sammen med kommuner, organisasjoner og lokalt næringsliv.

Inntektssystemet - distriktstilskudd Nord-Norge

Inntektssystemutvalget (NOU 2022:10) foreslår å fjerne Nord-Norge tilskuddet som Namdalen mottar. I Namdalen er det 10 kommuner, hvorav seks kommuner har sentraliseringsklasse 6, tre kommuner har sentraliseringsklasse 5 – og en kommune sentraliseringsklasse 4. Dette gjør oss til den minst sentrale regionen i Trøndelag – en region som også ligger inntil nordlandsgrensa.

For kommunene i regionen er det viktig å fortsatt kunne motta dette tilskuddet – for å kunne levere gode lovpålagte tjenester til innbyggerne. Flere kommuner har store geografiske avstander, og dette gir kommunene større utgifter for å kunne opprettholde strukturer der folk bor.

Grong Arbeiderparti mener distriktstilskudd Nord-Norge i nytt inntektssystem må opprettholdes til kommunene i Namdalen.

Inntektssystemet - Naturressurskommuner

I Norge er det 220 naturressurskommuner. Dette er kommuner som har satt av areal for å kunne tilføre viktige ressurser til hele samfunnet. Både kommuner med havbruk, og kommuner med kraftproduksjon får kompensert for at de er vertskommuner – og dermed muliggjør denne verdiskapingen for hele landet. Mye av arealet som er satt av til verdiskaping i vertskommunene er varig forringet, og kan ikke gjenopprettes til sin opprinnelige form. For dette tapet, og velviljen med å bidra til verdiskaping får kommunene rettmessig kompensasjon. Inntektssystemutvalget (NOU 2022:10) foreslår at disse inntektene skal fordeles på hele kommunesektoren. Vi er bekymret for at denne endringen blant annet fører til at vertskommuner ikke er villig til å sette av mer areal til kraftproduksjon – noe som er kritisk med tanke på grønn omstilling.

Trøndelag Arbeiderparti mener at man ikke skal gjøre endring i inntakssystemet som medfører at disse inntektene fordeles på hele kommunesektoren. Naturressurskommunene skal rettmessig få sin kompensasjon for at de muliggjør verdiskaping.

En god og trygg alderdom

I snart 90 år har sosialdemokratiet vært den ledende kraften i utviklingen av det norske velferdssamfunnet. Gjennom modige politiske visjoner og mål, en sterk organisasjon og et fagligpolitisk samarbeid, har vi bygd et av verdens beste land å bo i. Små forskjeller, trygge velferdsordninger, arbeid til alle og en politikk som tok hele landet i bruk, ga oss den samfunnsmodellen vi er stolte av og glade i.

I dag er det som om noe av dette forvitrer. Folk føler større utrygghet, fattigdommen øker, flere føler at de ikke blir sett eller hørt og velferdsstaten leverer ikke det den skal. I en tid da vi trenger et sterkt og gjennomføringskraftig sosialdemokrati, ligger Arbeiderpartiet rekordlavt på

målingene, og var i valget 2023 for første gang på nær 100 år ikke lenger Norges største parti. Det er alvorlig, fordi det svekker mulighetene for å skape et samfunn som tar vare på folk flest.

Derfor trengs det en ny kurs og ny giv for sosialdemokratiet i Norge. Vi må tydeligere og modigere beskrive vårt prosjekt for landet, hvilke visjoner og konkrete mål vi har og hvilke samfunnsproblemer vi skal løse. Vi må ikke la dette begrenses av ettårige budsjettbehandlinger, markedskrefter eller byråkratiske innvendinger. Samfunnet er til for menneskene, og vi kan skape det selv gjennom politiske handlekraft.

Velferdsstaten Norge er ikke ferdigbygd. Tvert imot har vi store oppgaver å ta fatt på. Hvert år faller 12000 unge ut av skolen. Vi bør sette som visjon at alle unge kan fullføre en videregående opplæring med studiekompetanse eller fagbrev. Vi må sørge for en eldrepolitikk som gir alle trygghet i alderdommen, med nok bemanning i omsorgen, livskvalitet og muligheter til å leve rike liv. Vi må avskaffe fattigdommen i Norge, gjennom en mer rettferdig fordeling, god hjelp til alle som sliter med å komme ut i arbeidslivet og økte minstesatser i trygdeytelsene. Og vi må ta fatt på klimautfordringene på en måte som er rettferdig og fornuftig, og som kan skape bred støtte i befolkningen.

Hovedsaken for Arbeiderpartiet har alltid vært arbeid til alle og et trygt arbeidsliv. Nå ser vi hvordan sterke aktører utfordrer dette. Kampen for en sterk fagbevegelse, kollektive avtaler og en lovgivning som trykker folks arbeidsmiljø og stillingsvern er like viktig i dag. Vi vet at denne modellen også er et fundament i en sterk og god næringspolitikk, hvor konkurransekraft og lønnsomme bedrifter baseres på økt produktivitet og samarbeid med de ansatte, ikke på negativ lønns spiral og sosial dumping. Derfor skal Arbeiderpartiet både være det beste partiet for god velferd og god næringspolitikk.

Kampen for likeverd handler ikke bare om økonomi. Det handler også om at alle skal bli behandlet likeverdig og bli hørt. Alt for mange forteller at de står med lua i hånda overfor en offentlig etat eller saksbehandler. Vi skal møte folk med tillit, respekt og raushet, ikke med mistro. Vi må gjenreise respekten for, og statusen til, praktiske yrker. Vi kommer til å trenge titusenvise av mennesker i disse yrkene, uten dem stopper samfunnet opp. Og vi må gi folk større innflytelse over egne liv, blant annet ved å gi mulighet til å delta i politiske prosesser og beslutninger.

For å skape det samfunnet vi ønsker, må vi ta styringen tilbake. Arbeiderbevegelsen kjempet for at vanlige folk skulle styre samfunnet, ikke kun de med de høyeste stillingene, mest penger eller lengst utdanning. Vi kjempet for at folkestyre skulle overta for embetsmannsstaten. I dag er mer makt flyttet ut av folkevalgte organer til styrer, råd og utvalg som ikke står politisk ansvarlig overfor velgerne. Vi må ta tilbake styringen over beslutninger som er viktige for folks velferd.

Det er ikke gitt at Arbeiderpartiet kommer tilbake, det krever hardt arbeid, mot og vilje til politisk handling. Men vi tror det er mulig. Det store flertallet av det norske folk ønsker vår samfunnsmodell. Blant de 1,6 millioner mennesker som satt hjemme i valget, er det et stort flertall som har mest å tjene på den sosialdemokratiske velferdsstaten. Vi må vise at vi tør å slåss for våre mål og våre verdier, og at vi fortsatt tror på den sosialdemokratiske drømmen. Kun da vil folk komme tilbake.

Et godt sosialdemokrati fører til det beste resultatet både for dem som tilhører middelklassen og arbeiderklassen, for dem med trygge jobber og for dem som sliter, for dem som har god økonomi og for dem som er avhengig av trygdeordninger eller støtte for å klare seg. Et sterkt

fellesskap, en fellesskole som tar vare på alle, et godt offentlig helsevesen og trygg eldreomsorg og offensiv næringspolitikk har vært vårt kjennetegn og ga oss tillit og oppslutning. Vi må vise vei også i vår tid.

Besøksstrategi

Oppdal har kalt sitt prosjekt for Pilot Oppdal. En besøksstrategi tar hensyn til natur, landskap, miljø, lokalsamfunn og lokal kultur-samtidig som den gir grunnlag for sunn næringsdrift og lokal verdiskapning. Prosjektet har tatt utgangspunkt i tre hovedmål.

1. Utarbeide en besøksstrategi for Oppdal
2. Resultatet og kunnskap fra prosessen skal løpende anvendes som innspill til revidering av Oppdal Kommune sin samfunnsdel og arealplan.
3. Oppdal skal teste og utvikle metodikk for besøksforvaltning på kommunenivå. Erfaringene fra prosjektet skal overføres Trøndelag Fylkeskommune og andre interessenter.

Oppdal Kommune har sammen med Nasjonalparken Næringshage og Oppdal Næringsforening utferdiget en besøksstrategi for Oppdal. Det er nå ønskelig å få inkludert strategien i kommunalt planverk, lokalt næringsliv samt utprøve besøksbidrag i henhold til besøksstrategien jamført Reisemålsutvalgets utredning NOU 2023:10.

Forslag til vedtak: Målet er å bidra med erfaringer og metodeutvikling til besøksforvaltning i hele Norge. Trøndelag Arbeiderparti ber regjeringen se på muligheten for å gi Oppdal Kommune status som NASJONAL PILOT-KOMMUNE for innføring av besøksstrategi og besøksbidrag.

Obligatorisk samfunnsplikt

En ny sikkerhetspolitisk tid gjør det nødvendig å styrke nasjonal sikkerhet og beredskap. I tillegg er det et økende behov for arbeidskraft i viktige samfunnssektorer, og derfor ønsker Trøndelag Arbeiderparti et år med obligatorisk verne- eller samfunnsplikt. Som alternativ til militærtjeneste bør det legges opp til samfunnstjeneste innen helse- og sosialsektor, oppvekstfelt og humanitære/frivillige organisasjoner.

Ungdomskullene består av rundt 60 000 årlig, men under 10 000 av disse ungdommene gjennomfører førstegangstjeneste. I en stadig mer usikker verden, trenger vi en styrking av det norske forsvaret, beredskapen og forsvarsevnen. Trøndelag Arbeiderparti ønsker å styrke og revitalisere den allmenne verneplikten, og mener det er et viktig og riktig steg i arbeidet for å styrke nasjonal sikkerhet og beredskap.

Obligatorisk samfunnstjeneste kan også bli et viktig virkemiddel for å sikre arbeidskraft i hele landet. Vi står overfor mange uløste oppgaver og mangler personell til å utføre dem. Selv i et arbeidsliv preget av høye kompetansekrav er det et stort behov for praktisk arbeidskraft. Behovet strekker seg bredt, og kan for eksempel være assistentarbeid i skole og barnehage, eller på sykehjem og i hjemmesykepleien.

I tillegg vil et pliktår være bra for fellesskapet og den enkelte. Det vil bidra til å bygge et samfunn hvor ansvar, samarbeid og solidaritet skal i sentrum, og det gir den enkelte muligheten til å utvikle seg selv, få verdifull arbeidserfaring og forståelse for ulike samfunnsbehov.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Styrke og revitalisere den allmenne verneplikten, hvor flere innkalles.
- Innføre et pliktår med samfunnsplikt, som alternativ til militærtjeneste, rettet prinsipalt mot helse- og sosialektor, oppveks ctfeltet og humanitære/frivillige organisasjoner.
- Styrke sivilforsvarets evne til å ivareta sivilbefolkningens behov for beskyttelse ved å øke rekruttering fra vernepliktige i forsvaret, og vurdere en utvidelse av tjenesteplikten.

Ukraina

Over to år har gått siden Putin startet sin brutale angrepskrig mot Ukraina, og det ukrainske folk kjemper hver dag en heroisk kamp for frihet, demokrati og uavhengighet. For første gang siden andre verdenskrig har Europa igjen blitt en slagmark med brutal og meningsløs død, traumer og uendelige ødeleggelser.

Russlands fullskala invasjon markerer et nytt og alvorlig tidsskille for Europa. Den folkerettsstridige aggresjonen er en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, og derfor er Ukrainas forsvarskamp også vår kamp, en kamp for demokratiske verdier og europeisk sikkerhet. Det krever både at Norge har et forsvar og en beredskap rustet for en ny sikkerhetspolitisk hverdag, men også at Norge og Europa støtter Ukraina sin frihetskamp.

For litt over ett år siden vedtok Stortinget Nansen-programmet; en historisk støttepakke til Ukraina som gir militær og sivil støtte på 75 milliarder kroner fordelt over fem år. Norges støtte er og skal være stor og langsiktig. Samtidig vakler flere verdensledere i støtten til Ukraina. Dersom våre allierte svikter, så må Norge ta ansvar for at Ukraina fortsatt får støtte og kan fortsette sin frihetskamp.

Krigen i Ukraina handler ikke bare om Russlands imperialisme. Det er en konflikt mellom et europeisk fellesskap basert på folkerett og internasjonalt samarbeid på den ene siden, og et verdenssamfunn basert på, opprustning, imperialisme og militærmaktens sterkeste rett.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Fortsette å støtte Ukraina, både humanitært, økonomisk og militært.
- Sammen med allierte støtte Ukraina sin frihetskamp til Russlands okkupasjonskrig mislykkes.

Kommunal veteranplan

Mange kjenner noen som har tjenestegjort i en internasjonal operasjon. Det som ikke nødvendigvis er kjent for folk flest er hva disse veteranene har vært med på, hvilke erfaringer de har med seg og hvilke reaksjoner de har hatt i ettertid. Bak enhver veteran står det en familie, som også blir berørt av det som veteranen har opplevd eller forbereder seg på å ta del i ved å tjenestegjøre i en internasjonal operasjon.

En kommunal veteranplan bidrar til å synliggjøre kommunens ansvar for veteranene og vil være en viktig anerkjennelse i seg selv. Av 38 kommuner i Trøndelag har 14 kommuner kommunal veteranplan og 6 kommuner interkommunal veteranplan 18 kommuner i Trøndelag mangler egen kommunal veteranplan. En veteranplan er et internt plandokument for kommunen, som skal beskrive tiltak for å anerkjenne, ivareta og følge opp kommunens egne veteraner og deres familier.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At alle kommuner skal ha egen veteranplan eller være med i interkommunal veteranplan, i Trøndelag og i Norge. Trøndelag AP skal fremme at alle kommuner i Trøndelag har egen eller være med i interkommunal veteranplan.
- Trøndelag AP skal fremme til regjering at veteranplan innføres i alle kommuner i Norge.

Utnytte kapasiteten i byggebransjen

Høye renter og en krevende kommuneøkonomi fører til at privat næringsliv, forbrukere og offentlig sektor setter bremsen på samtidig. Dette er utfordrende for bygg- og anleggsbransjen.

Tall fra NAV viser at i overkant av 10.000 personer med bakgrunn fra bygg- og anleggsbransjen gikk arbeidsledige ved inngangen til 2024. Antallet som blir permittert og oppsagt er økende. Spesielt gjelder dette byggebransjen.

Offentlig sektor har nå en god mulighet til å utnytte den ledige kapasiteten og prioritere vedlikeholdsetterslep, rehabilitere, oppgradere og energieffektivisere egne bygg.

Vi vet fra tidligere erfaringer at det er rehabiliteringsprosjekter som sysselsetter flest innenfor byggebransjen. Gjennom en offensiv satsning og nasjonale stimuleringsordninger vil vi få en motkonjunkturpolitikk som reduserer permitteringer og oppsigelser, reduserer energiforbruk og øker bokvalitet i offentlige bygg.

Dette er mulig å få på plass allerede i revidert nasjonalbudsjett. Tiltaket vil spare kommunene for energiutgifter på sikt, og det er viktig at vi ikke sløser unødvendig med kraft når vi har en utfordrende kraftsituasjon i regionen.

Særlig Husbankens ordninger som skal stimulere til økt boligkvalitet og mer penger til energieffektivisering har vist seg å være svært treffsikre og gode tiltak. Det er viktig at disse pottene fylles på i revidert og neste statsbudsjett.

Det er viktig at regjeringen følger bygg- og anleggsbransjen tett. Regjeringen må raskt kunne gjøre endringer i permitteringsreglene for å beholde kompetansen i bransjen i en tid der flere sektorer har utfordringer med å rekruttere folk. Det vil være et stort behov for denne kompetansen i fremtiden.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Øke rammene til energieffektivisering for offentlige og private bygg.
- Fylle på Husbankens ordninger for økt boligbygging i hele landet.
- Gjeninnføre Husbankens støtteordning til bygging av kommunale utleieboliger for å sikre at kommunene kan følge UDIs anmodninger om bosetting. Boligene bør bygges med livsløpsstandard, slik at de kan benyttes som trygghetsboliger i etterkant.
- Utarbeide en rentekompensasjonsordning som sikrer at kommunene er i stand til å gjennomføre planlagte investeringer i bygg og infrastruktur.
- Utvide permitteringsregelverket fra dagens 26 uker til 52 uker
- Redusere arbeidsgiverperioden til 5 dager
- Sikre at ansatte kan ta kompetansehevende tiltak fra første dag som permittert.